

CAT XCD SUD

Xarxa de Cooperació al Desenvolupament
del Sud de Catalunya

NÚMERO 4 / FEBRER - MAIG 2021

Parlem de transició energètica
i economia circular

“És impossible viure en el món contemporani sense canviar i sense adaptar-se als canvis. Perquè el nostre objecte va canviant de manera constant. I estem intentant descriure el món contemporani amb instruments que funcionaven fa quaranta anys, però avui estan completament obsolets, desenfocats”.

Els cínicos no seveixen per a aquest ofici
Ryszard Kapuscinski

8è Mercat de Projectes Socials de la URV

- Maig 2021 -

Ets una entitat sense ànim de lucre?

Vols col·laborar amb estudiants i professorat de la URV?

Què és el Mercat?

- És una activitat orientada a facilitar la col·laboració entre entitats socials i la URV, en el context del Programa d'Aprenentatge Servei (APS)
- L'objectiu és desenvolupar projectes curriculars, basats en necessitats reals i amb un fort compromís social

Contacte:

✉ aps@urv.cat

☎ 977 558 665

EDITORIAL

6 Nous lideratges.

BLOC

TRANSICIÓ ENERGÈTICA

10 **Pacte Verd Europeu: cap a una transició energètica justa**
Dra. Elisenda Jové-Llopis, Càtedra de Sostenibilitat Energètica (UB-IEB)

14 **La transició energètica a la URV**
Entrevista a Antoni de la Torre.

22 **El 25% que Endesa no paga i alguns posicionaments de la Confederació Hidrogràfica de l'Ebre**
Josep Joan Segarra, Associació Sediments.

26 **Canviar el model i combatre la pobresa energètica**
Parlem amb Jaume Castellà, de la cooperativa Energia per la Igualtat.

OPINIÓ

28 **Els ODS i l'efecte Lampedusa**
Josep Naval, Setem Tarragona.

BLOC

ECONOMIA CIRCULAR

32 **L'economia circular a la Fundació Formació i Treball**
Entrevista amb Miquel Vidal.

38 **Projecte Labdoo/SustainComp: La recuperació de material informàtic en desús per combatre la bretxa digital**
Parlem amb Joan Fuster.

40 **El teu reciclatge importa. Sensibilització per una millor recollida de residus**
Departament de Neteja de l'Ajuntament de Tarragona.

42 **Visió, experiència i treball: les claus de l'èxit d'un projecte familiar d'economia circular**
Parlem amb la cooperativa Germans Callejón.

II JORNADES XCD

44 **Revisió d'unes Jornades que han suposat un punt d'inflexió per al projecte.**

Direcció i coordinació: Josep Alcoceba.

Disseny i maquetació: David Oliete.

Il·lustració de portada: Marc Volpini.

Textos i fotografies: Dels seus autors.

Correcció: Servei Lingüístic de la URV.

Impressió: Fundació Topromi.

Primera edició: Tarragona, febrer 2021.

Nous lideratges

Text: Josep Alcoceba

En el moment d'escriure aquestes línies la família de l'Arcadi Oliveres ha creat una web, el "Paraules per a l'Arcadi", on tothom qui vulgui pot dedicar-li unes paraules i acomiadar-se'n. Els que no hem tingut la sort d'assistir a les seves classes, però sí de llegir-lo, volem seguir el seu compromís de lluita ferma per la defensa dels drets humans.

Sobre aquest número de la revista, destacar l'aprenentatge de que l'economia circular i la transició energètica són present i futur. Es vulgui o no. Als motius mediambientals i socials que les entitats han tradicionalment denunciat, se'ls hi afegeix "ara" els motius econòmics i empresarials: la disponibilitat d'una tecnològica cada vegada més eficient i econòmica que permet produir en llocs més pròxims al consumidor. A més, l'actual context ha evidenciat el perill que suposa tenir grans estocs de producció elaborats en zones molt allunyades i on, a més, la legislació laboral i mediambiental, entre d'altres factors, és relaxada. Tot i així, la perdurabilitat, el qui i el com es governarà aquest model dependrà d'una triple condició: un consumidor actiu i conscienciat, una legislació adient que faciliti aquest canvi i un teixit empresarial que aposti per aquest model.

Comencem analitzant l'àmbit legislatiu, on hem volgut destacar exemples a priori positius tant per l'economia circular com per la transició energètica. I és que la recollida selectiva tèxtil serà obligatòria en la UE l'any 2025. Aquesta normativa obligarà, resumint-ho molt, a que les empreses productores paguin pels residus que posin al mercat, i a la vegada també es puguin beneficiar en funció dels indicadors CO² i les matèries primeres que utilitzin en l'elaboració dels seus productes. En aquest sentit, us invitem a llegir la conversa amb el Miquel Vidal, qui des de la seva experiència com a coordinador en economia circular de la Fundació Formació i Treball, ens subratlla que uns dels

objectius ha de ser també la inclusió de persones dins dels nous sistemes de producció generats per aquest nou model.

Apoderament ciutadà, canvi de model i lluita contra la pobresa energètica són els pilars del nou Pacte Verd Europeu. I és que en el seu text, la Dra. Elisenda Jové-Llopis, economista experta en sostenibilitat energètica, ens explica que aquest pacte presta especial atenció en assegurar un subministrament d'energia neta, assequible i segura que garanteixi un nivell de vida digne a les persones. Lluny de poder analitzar aquí les mesures de control i sancionadores intrínseques en aquest pacte, el que sí es pot és destacar les dues conseqüències evidents i que es repeteixen de l'exemple anterior: el protagonisme del consumidor, que passa a ser un actor actiu que no només consumeix, sinó que també produeix, emmagatzema i decideix què fa amb els seus excedents d'energia; i una situació social molt delicada on, amb dades de l'any 2019 (i, per tant, sense comptabilitzar encara els efectes de la pandèmia), un 7,6% de les llars espanyoles va declarar tenir problemes per mantenir la seva llar a una temperatura adequada.

De la mateixa universitat també hem volgut destacar un exemple per cada àmbit. El projecte Sustaincoop, un projecte pel reaprofitament d'equipament informàtic que, lluny d'aturar-se amb la pandèmia, s'ha reinventat i focalitzat en objectius molt més locals dels esperats inicialment. De fet, en paraules d'en Joan Fuster, un dels impulsors del projecte, el confinament ha evidenciat l'enorme bretxa digital que tenim a casa nostra.

Per una visió més holística i estratègica de la universitat en matèria de transició energètica, us recomanem l'entrevista a l'Antonio de la Torre, tècnic de gestió ambiental i radioisòtops de la Universitat. Ell va ser un dels participants del primer Pla

Mediambiental de la Universitat i una de les veus importants del nou pla. Amb ell posem damunt la taula la importància que el transport i la mobilitat ha de tenir en qualsevol debat al voltant de la transició energètica. I en aquest sentit, la universitat no ha de ser una excepció.

Com moltes sabeu, la Xarxa és un espai de denúncia i de pensament crític, on es fomenta la comunicació i la col·laboració entre entitats i que necessita de la creativitat de totes elles. O això almenys pretenem. Per això ens agrada tant rebre articles com els del Josep Naval o el Josep Juan Segarra. El del Josep Juan, molt punyent i que no deixa de ser un crit per una major justícia social i ambiental focalitzada en una gestió responsable de l'aigua i dels sediments de la Conca de l'Ebre. I l'article del Josep Naval, el "Pepe" de Setem Tarragona, que fugí del discurs institucional i innocent que se'ls hi dóna als ODS, posant de manifest que aquests si no qüestionen la base de l'actual sistema capitalista ultraliberal, no suposaran un canvi real.

Destacar també que en aquest número introduïm casos reals d'entitats que basen el seu model de negoci en les línies d'estudi de la revista. Una aposta que pretenem mantenir en les properes edicions. Per aquest motiu, us hem volgut apropar els exemples d'en Jaume Castellà i en José Juan Callejón, en representació de dues cooperatives de l'àmbit energètic i tèxtil respectivament.

Cal reinventar-se i calen nous lideratges. Sobretot lideratges col·lectius i civils. En l'editorial anterior explicàvem com la gestió de la crisi sanitària havia posat en evidència la cada vegada menor capacitat d'actuació i redistributiva de l'Estat. En aquell article explicàvem com els principis amb els quals es sostenia l'Estat del Benestar es van començar a trencar a principi dels anys 80, després de la segona crisi energètica i el consegüent encariment

dels costos de producció, desregularització del mercat financer, el control de la inflació com a objectiu principal de qualsevol organisme nacional i internacional, i la constant pèrdua de poder de negociació de treballadors i ciutadans. Per això és tan important l'empoderament de la societat civil, amb nous lideratges que articulin un discurs capaç de mirar a mitjà i llarg termini. Un discurs estratègic, constructiu i que fugi de la crítica sense construcció, una pràctica habitual per part d'institucions i mitjans de comunicació de masses. Perquè vivim en un món molt complexa on les relacions causa-efecte ja fa temps que han deixat de ser evidents. I per tant, cal reforçar el discurs i el projecte que cerqui empoderar al ciutadà. I aquest és el re-refs i la idea comuna i transversal d'aquest número. Tal com dèiem al principi, anem cap aquests nous models, és evident. Però de nosaltres dependrà el com hi arribem i qui volem que ho lideri. Ho deixarem en mans dels actuals oligopolis existents en cada vegada més àmbits? L'Arcadi sempre destaca el poder del consumidor, del ciutadà. Doncs creguem-nos-ho. ■

TRANSICIÓ ENERGÈTICA

Il·lustració: Marc Volpini.

Pacte Verd Europeu: cap a una transició energètica justa

Dra. Elisenda Jové-Llopis.

Càtedra de Sostenibilitat Energètica (UB-IEB) Universitat de Barcelona

El consumidor energètic ha passat a ser l'element central, un actor actiu, un agent que consumeix, produeix i fins i tot emmagatzema energia donant una resposta més gran des del costat de la demanda.

Aquesta estratègia posiciona l'accés a l'energia neta, assequible i segura com a eix fonamental del canvi. En aquest sentit, la pobresa energètica entra de ple al panorama sociopolític. Així, amb dades de l'any 2019, un 7,6% de la població espanyola va declarar que tenia problemes per mantenir la llar a una temperatura adequada. De moment, les mesures d'intervenció social proposades per l'Estat espanyol per afrontar la pobresa energètica s'han centrat sobretot en accions de caràcter pal·liatiu.

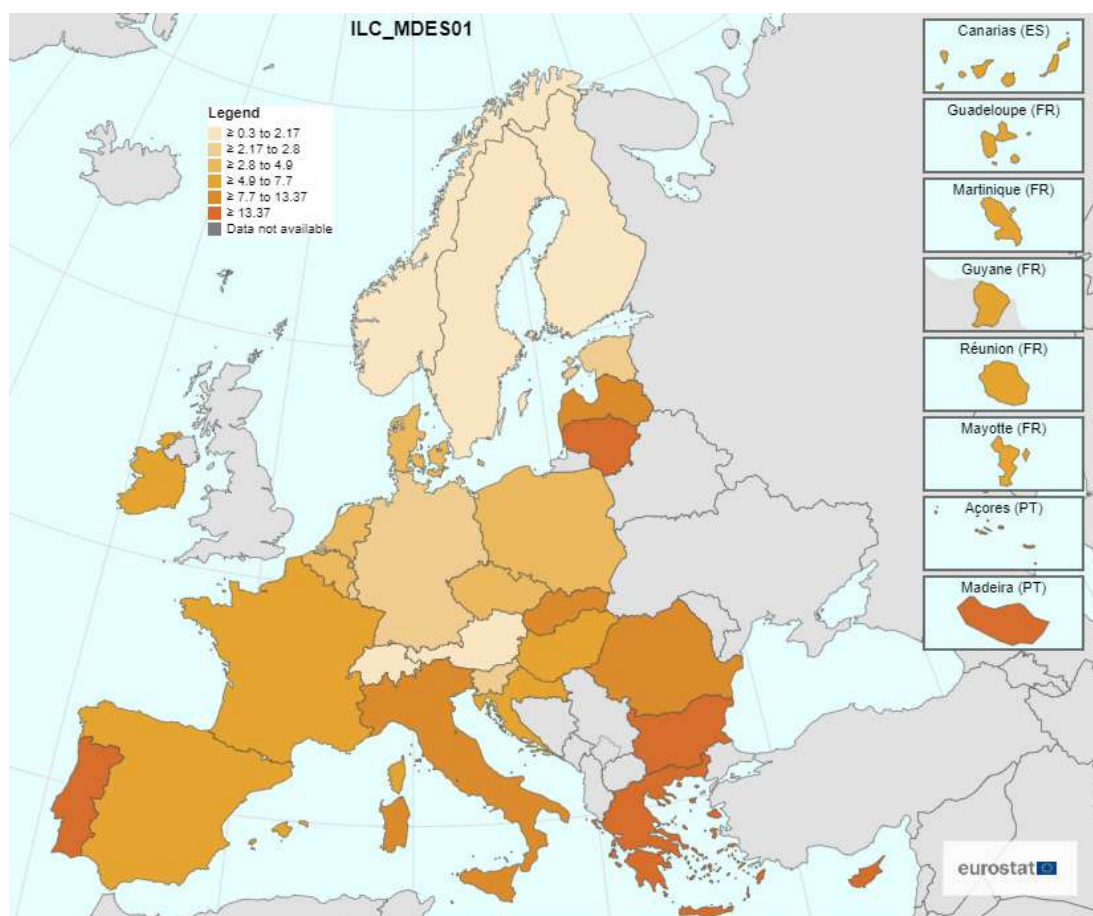

Figura 1. Pobresa energètica a Europa: percentatge de població que declara que té l'habitatge a una temperatura inadequada (2019).

Font: Observatori Europeu de Pobresa Energètica de la Unió Europea.

En una aposta decidida per assolir una economia europea competitiva, moderna i climàticament neutra per a l'any 2050, a finals de 2019 la Unió Europea reafirmava el seu compromís en la lluita contra l'emergència climàtica amb la publicació d'una estratègia radicalment innovadora, el Pacte Verd Europeu. Més enllà de donar solució als reptes climàtics i mediambientals des de la perspectiva de la sostenibilitat competitiva, es posicionaven també els reptes socials que comporten, i situaven la justícia i l'equitat en l'epicentre de l'estratègia amb l'objectiu d'assegurar que cap persona es quedés enrere en aquesta transició.

Si bé l'acció del Pacte Verd Europeu se centra en una sèrie d'àrees de caràcter transversal que es consideren prioritàries per aconseguir els objectius finals, presta especial atenció al sector energètic, essencialment, a assegurar un subministrament d'energia neta, assequible i segura que garanteixi un nivell de vida digne a les persones. En aquesta direcció avança des de fa anys la política d'energia i clima de la Unió Europea que es configura al voltant tres objectius bàsics: priorització de l'eficiència energètica, lideratge en l'àmbit de les energies renovables i conversió dels consumidors en actors plenament actius de la transició energètica justa.

Des del punt de vista dels consumidors, un dels principals reptes que afronta el sector energètic és el de dotar aquests actors d'un nou paper clau. Des de la perspectiva que ens dona el pas del temps, no hi ha cap dubte que el rol del consumidor energètic ha experimentat un canvi significatiu. Fins fa relativament poc, era un simple receptor d'energia, orientat a la percepció del servei i amb escàs poder de participació. A través de la implementació dels diferents paquets legislatius en matèria de energia, s'ha obert la possibilitat que el consumidor tingui accés a una oferta més diversificada, amb més llibertat en l'elecció del servei energètic, així com la possibilitat de comparar entre diferents companyies abans de prendre una decisió. Els consumidors han passat a ser considerats avui dia l'element central d'aquesta transició cap a una economia descarbonitzada, i s'han convertit en

Aquest nou consumidor energètic digital i connectat no es pot arribar a entendre sense la incorporació de les noves tecnologies i iniciatives digitals al sector.

actors actius o *consumidors proactius (prosumers)*, és a dir, agents que consumeixen, produeixen i fins i tot emmagatzemen energia i donen una resposta més gran des del costat de la demanda.

Aquesta nova realitat amb consumidors actius és un desafiament per al sector energètic, però al mateix temps una necessitat per facilitar la integració d'un volum d'energia renovable més gran, de manera que s'ofereix la flexibilitat que requereix aquesta tipologia de generació de caràcter intermitent. Ara bé, sense cap mena de dubte, aquest nou consumidor energètic digital i connectat no es pot arribar a entendre sense la incorporació de les noves tecnologies i iniciatives digitals al sector, des de les dades massives (big data), passant per la intel·ligència artificial, fins a la integració de sistemes o la cadena de blocs (blockchain) entre d'altres.

El 7,6% de la població va declarar que tenia problemes per mantenir la llar a una temperatura adequada.

Tot i que des de la Unió Europea, marc comú de referència, es persegueix posicionar els consumidors al centre d'aquesta transició energètica, no podem oblidar que milions de llars europees no poden permetre's serveis energètics essencials per garantir un nivell de vida saludable (figura 1). En aquesta línia, el dret a l'accés a l'energia neta, assequible i segura es posiciona com a eix fonamental del canvi de model energètic, tal com està recollit al Pacte Verd Europeu.

La pobresa energètica, malgrat que no és un concepte nou, ja que la primera literatura especialitzada la podem trobar al Regne Unit cap allà als anys noranta, ha entrat de ple al panorama sociopolític en els darrers anys a partir de l'última gran crisi financera, i de ben segur que hi continuarà present arran de la pandèmia de covid-19. La crisi econòmica actual no ha fet més que encoratjar aquesta problemàtica socioeconòmica.

Sens dubte, l'aprovació de l'Estratègia nacional per a la pobresa energètica a l'abril del 2019 ha marcat un punt d'inflexió en el panorama espanyol. Per primera vegada s'estableix una definició formal d'aquesta problemàtica, es confirma l'ús de quatre indicadors oficials d'acord amb els proposats per l'Observatori Europeu de la Pobresa Energètica per quantificar-ne la magnitud i monitorar-ne l'evolució,

es defineixen els objectius mínims de reducció d'aquí a l'any 2025 i, finalment, es posa sobre la taula un pla d'execució basat en accions a curt, mitjà i llarg termini per mitigar-la (taula 1 i 2).

D'acord amb l'Estratègia nacional, la pobresa energètica es "la situació en què es troba una llar en què no poden ser satisfetes les necessitats bàsiques de subministraments d'energia, com a conseqüència d'un nivell d'ingressos insuficient i que, si és el cas, es pot veure agreujada per disposar d'un habitatge energèticament ineficient". La darrera actualització d'indicadors so-

domiciliaris, així com el nou impuls del teletreball, impacten en el nombre de llars en situació de pobresa energètica per conèixer el verdader efecte de la pandèmia.

Les mesures d'intervenció social proposades per l'Estat espanyol per afrontar la pobresa energètica s'han centrat sobretot en accions de caràcter pal·liatiu. Es tracten, doncs, de mesures a curt termini, reactives i encaminades a proporcionar un alleujament financer entre els col·lectius més vulnerables. En concret, el 2009 es va implementar el bo social d'electricitat, que consisteix en un descompte que

Cada cop més l'atenció a la pobresa energètica s'ha de tractar des de la perspectiva de la prevenció i que incorpori solucions a llarg termini.

bre pobresa energètica a Espanya mostra que el 2019 el 7,6% de la població va declarar que tenia problemes per mantenir la llar a una temperatura adequada i, en conseqüència, no podia disposar d'una llar en condicions saludables. Cal recordar que aquesta actualització està basada en dades del 2019, de manera que la influència de l'actual pandèmia no hi apareix reflectida. Caldrà esperar per veure com, d'una banda, la reducció significativa dels ingressos de les famílies a causa de la paralització de l'economia i la forta contracció en el mercat laboral i, d'una altra, l'augment de les necessitats energètiques arran de les recomanacions de les autoritats sanitàries a passar cada vegada més temps a de les llars amb els confinaments

s'aplica directament a la factura del consumidor. El bo social elèctric ha experimentat diverses reformes en els darrers anys per orientar-se millor al consumidor vulnerable energètic i a les seves necessitats. Així, destaquen la incorporació de criteris de renda de les llars per accedir-hi, l'ampliació de beneficiaris a famílies monoparentals i a membres de la llar amb situació de dependència de grau II o III, l'increment dels límits d'energia anuals, així com mesures de protecció a la infància, entre d'altres. Més recentment, el 2018 es va introduir el bo social tèrmic, que és en una ajuda econòmica anual en forma de pagament únic per l'ús de la calefacció i l'aigua calenta sanitària o cuina.

TAULA 1

INDICADORS DE POBRESA ENERGÈTICA I OBJECTIUS DE REDUCCIÓ PER A L'ANY 2025 A ESPANYA

INDICADOR (%)	2008	2019	OBJECTIU MÍNIM PER 2025	OBJECTIU BUSCAT PER 2025
Despesa desproporcionada: Percentatge de llars amb una despesa energètica en relació amb els seus ingressos de més del doble de la mediana nacional.	15,9	16,7	12,9	8,6
Pobresa energètica amagada: Percentatge de les llars amb una despesa energètica absolut és inferior a la meitat de la mediana nacional.	14,6	11,7	8,6	5,7
Incapacitat per mantenir la llar a una temperatura adequada: Percentatge de la població que no pot mantenir el seu habitatge a una temperatura adequada.	5,9	7,6	6,0	4,0
Retard en el pagament de las factures: Percentatge de població que té retards en el pagament de factures dels subministraments de l'habitatge.	4,6	6,6	5,5	3,7

Font: Ministeri per a la Transició Ecològica (2019, 2020).

Sens dubte, aquests dos bons socials han suposat un avenç en el tractament de la pobresa energètica. No obstant això, el repte actual implica refinar-los i coordinar-los adequadament amb mesures estructurals. Tot i que la pobresa energètica s'associa sobretot a l'existència de baixos ingressos en les llars, sempre ha estat vinculada a l'estat de conservació dels edificis. En aquesta línia, guanyen terreny aquells mecanismes orientats a reduir la despesa energètica de les llars a través de l'eficiència energètica. Entre les mesures d'eficiència energètica, es troben les de rehabilitació tèrmica, els dispositius eficients i els certificats energètics. Tot i la rellevància d'aquests mecanismes, a Espanya, a diferència d'altres països europeus com el Regne Unit o França, s'observa una falta de mesures públiques en matèria d'eficiència energètica específiques per a persones identificades en situació de vulnerabilitat energètica. No es fins a meitat de 2020 quan el Programa de rehabilitació energètica d'edificis (PREE),

de gestió descentralitzada, introdueix per primera vegada un suport especial a col·lectius vulnerables i afectats per la pobresa energètica. En concret, es concedeix un ajut addicional per a les actuacions que es facin en edificis als quals els propietaris tinguin concedit el bo social elèctric. En l'actualitat comencen a prendre força les polítiques de millora de l'eficiència energètica a les llars i les polítiques de caràcter conductual que tenen com a objectiu modificar els patrons de consum energètic dels usuaris a partir de la promoció del debat de la problemàtica de la pobresa energètica i la conscienciació social sobre bons hàbits de consum energètic. Davant una etapa de transició energètica justa en què es busca la configuració d'un sistema energètic resilient amb menys impacte ambiental, és necessari que cada cop més l'atenció a la pobresa energètica es tracti des de la perspectiva de la prevenció i que incorpori solucions a llarg termini. ■

TAULA 2 EIXOS I LÍNIES D'ACTUACIÓ

EIX 1: MILLORAR EL CONEIXEMENT DE LA POBRESA ENERGÈTICA

Establir un sistema robust pel càlcul periòdic dels indicadors i designar organismes responsables.
Dotar de transparència al sistema de publicació d'indicadores.
Aprofundiment en el coneixement de la despesa energètica requerida pels diferents consumidors.

EIX 2: MILLORAR LA RESPOSTA DAVANT LA SITUACIÓ ACTUAL DE POBRESA ENERGÈTICA

Millora dels mecanismes de subsidi enfront de la pobresa energètica.
Protecció dels consumidors en situacions meteorològiques extremes.

EIX 3: CREAR UN CANVI ESTRUCTURAL PER A LA REDUCCIÓ DE LA POBRESA ENERGÈTICA

Reducció del número de persones en situació de pobresa energètica.

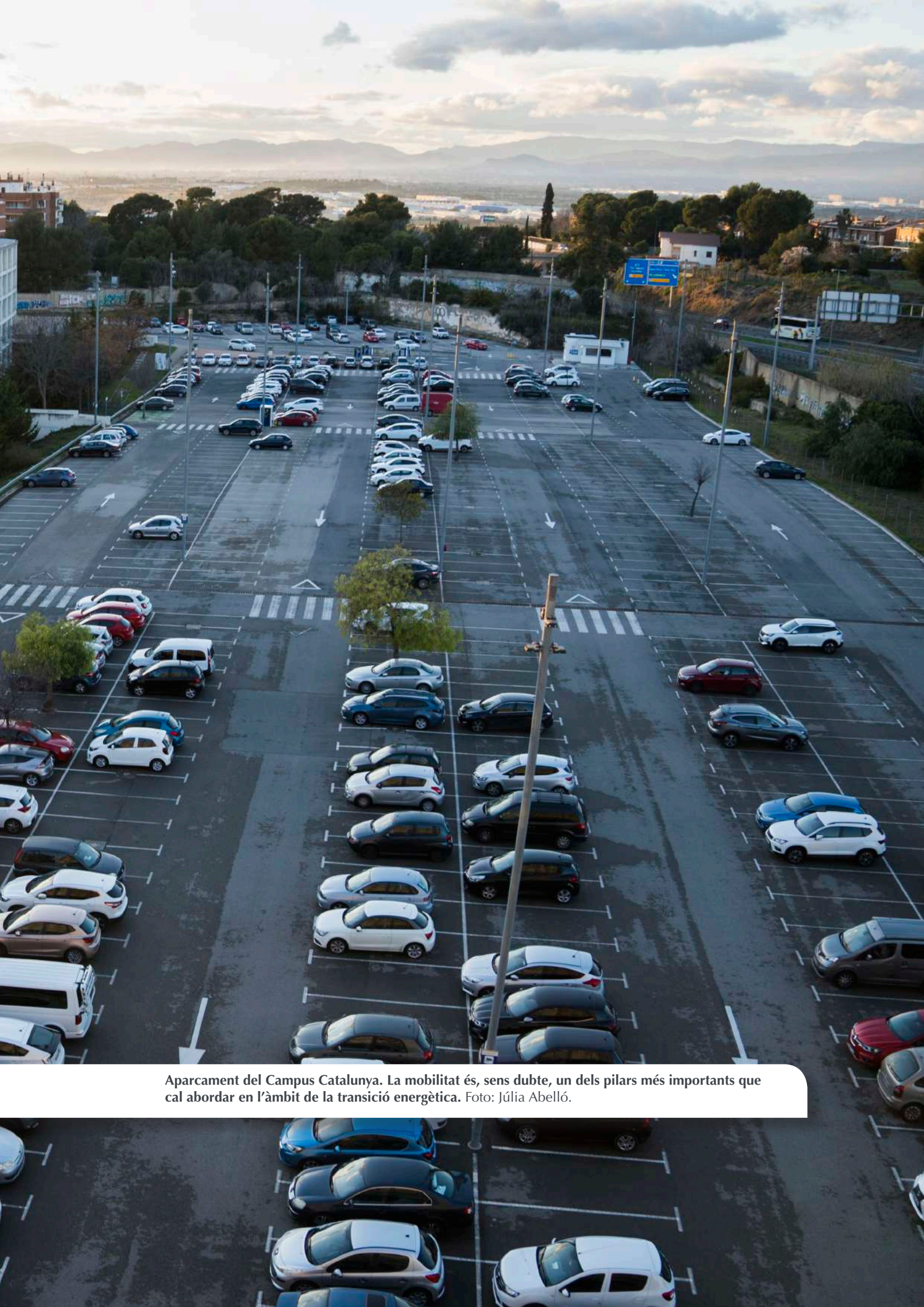
EIX 4: MESURA DE PROTECCIÓ ALS CONSUMIDORS I CONSCIÈNCIA SOCIAL

Actuació dels professionals en la lluita contra la pobresa energètica.
Millora de la informació i formació dels consumidors.
Millores regulatòries per a la defensa dels consumidors.

An aerial photograph of a large, modern university building with a white facade and many windows. The building is situated on a hillside, and a parking lot filled with cars is visible in the foreground. The sky is filled with soft, golden light from the setting sun, creating a warm atmosphere. The text is overlaid on a white, rounded rectangular background in the center of the image.

**“LA TRANSICIÓ
ENERGÈTICA ENS
POSA UNS DEURES
MOLT IMPORTANTS:
REDUIR EL CONSUM
ENERGÈTIC”**

Antoni de la Torre
Tècnic de gestió ambiental
i radioisòtops de la URV

Aparcament del Campus Catalunya. La mobilitat és, sens dubte, un dels pilars més importants que cal abordar en l'àmbit de la transició energètica. Foto: Júlia Abelló.

Antoni de la Torre

Tècnic de gestió ambiental i radioisòtops de la Universitat, ja va participar en el primer Pla de medi ambient de la Universitat. Biòleg de formació, compta amb més de 25 anys d'experiència a la Universitat.

Enguany la Universitat Rovira i Virgili publicarà el nou Pla de medi ambient pel període 2020-30. Serà un document ambiciós i estratègic, que ha de permetre situar la Universitat com a referència d'aquesta transició energètica obligada i necessària davant de l'emergència climàtica amb què ens trobem. La reducció percentual de les emissions de gasos d'efecte d'hivernacle que s'anuncii en aquest pla apel·larà directament a un consum energètic eficient i, en gran part, originat per fonts renovables però, sobretot, exigirà un canvi en la mobilitat de la comunitat universitària. Aquesta transformació necessàriament haurà d'anar acompanyada de la mà i la voluntat de les administracions locals de cada campus.

Comenceu a treballar en una universitat encara molt embrionària.

Sí, molt. La meua recerca va ser amb el Grup de Toxicologia Ambiental fins que va sortir una plaça interna. El pes principal d'aquella plaça eren els radioisòtops.

Cal entendre que en aquell moment, mitjans dels noranta, la gestió ambiental a la URV es focalitzava molt en la gestió de residus. Des del principi, però, aprofitant que treballava sota el paraigua de la gestió ambiental, vaig voler donar-hi molt més contingut i no limitar-me únicament al tractament de residus.

I aquesta visió estratègica més àmplia no era molt disruptiva en aquell moment?

Però no deixava de plantejar coses que ja apareixien mínimament en premsa. És cert que s'ha d'entendre que mai hem sigut una universitat amb molts recursos i, per tant, és molt difícil proposar projectes que tinguin elevats costos d'inversió addicionals.

Part de la feina de gestió ambiental és convèncer els responsables polítics i econòmics que cal fer una determinada gestió. Aquest és el primer pas.

Per tant, una feina en què calen aliances i tenir arguments estrictament econòmics.

També. Pensa que a principis dels anys 2000 vam aconseguir demostrar, en termes econòmics, la despesa que suposava tenir tots els campus a ple rendiment i accessibles les vint-i-quatre hores del dia. Aquells primers informes van ser una llavor d'altres estudis més extensius. El període coincidia amb la voluntat que totes les universitats tinguessin un pla intern de medi ambient. En aquell moment es va decidir fer el nostre Pla de medi ambient 2010-20.

Que continua sent el pla vigent...

Sí. Un pla amb uns objectius que semblaven totalment impossibles i que finalment els hem assolit.

Un d'aquests objectius impossibles era la reducció d'un 20% de l'emissió de gasos d'efecte d'hivernacle.

Exacte. La reducció d'un 20% respecte de l'any 2005, era el primer any del qual teníem dades prou treballades i fidedignes.

Part de la feina de gestió ambiental és convèncer als responsables polítics i econòmics que cal fer una determinada gestió.

En la redacció del nou Pla de medi ambient us trobeu una comunitat molt més sensibilitzada en aspectes mediambientals que la que hi havia l'any 2010, en el primer pla. Creieu que ara ja podeu plantejar temes tan sensibles com el de la mobilitat?

La mobilitat ja estava inclosa en el primer Pla! No va ser una decisió fàcil perquè en aquell moment, en l'àmbit universitari, quan es parlava d'emissions de gasos no s'hi incloïen els derivats del transport. Potser alguna universitat sí que volia tenir en compte els gasos derivats de viatges estrictament laborals però, així i tot, tampoc existien eines de control que ho permetessin.

Un debat que ara, després d'aquest 2020 amb els confinaments i el teletreball, serà més fàcil de plantejar.

Sí, no hi ha cap altre remei. Pensa que en una comunitat relativament gran com la nostra, el control de les emissions dels edificis suposa únicament un 10% del total d'emissions generades.

Això obrirà un debat delicat i arriscat, però real. Nosaltres comptabilitzàvem més emissions que altres universitats perquè en l'equació incloïem més variables.

Ara la realitat és una altra.

Sí, avui tothom ho comptabilitza, no ens vam equivocar. Incloure-hi aquelles emissions, a més, suposava incloure-hi una variable, la de mobilitat, sobre la qual nosaltres no teníem cap mena de control. Tot i això, l'objectiu del 20% el vam aconseguir.

Parleu del fet que no teníeu cap control en mobilitat. Però s'ha fet alguna alternativa perquè la comunitat universitària pugui arribar als seus campus?

Sí. De fet, l'any 2003 hi havia un estudi que exposava que el principal problema del campus Catalunya era el pàrquing. En el pla d'acció de mobilitat tot el que fem és, primer de tot, saber com es desplaça la gent i després oferir alternatives en transport públic i mobilitat activa que facilitin deixar el cotxe privat.

Unes actuacions que no podeu fer sols, sinó que requereixen la voluntat de l'Administració.

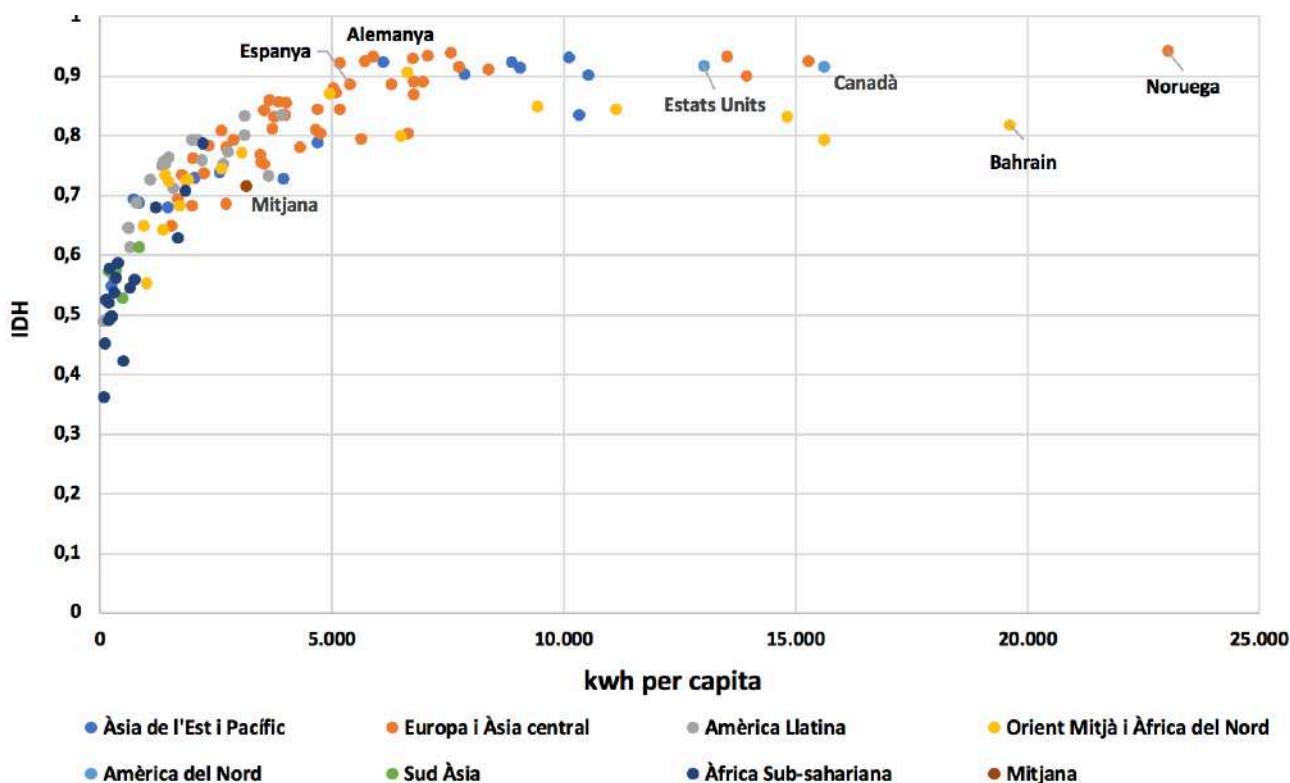
Clar, la nostra feina era i és explicar als ajuntaments i regidories corresponents això: volem reduir el percentatge de membres de la comunitat universitària que es desplacen amb cotxe privat per anar al campus de dins de la mateixa ciutat. Hem d'oferir alternatives. Ajudeu-nos.

Alguns exemples: a Reus vam fer campanyes de transport urbà; a Tarragona es va crear la línia d'autobús 41, que connecta les estacions de tren i autobús amb els dos campus de la ciutat; descomptes per als desplaçaments interurbans, etc. També hem fet molta pressió per crear de carrils bici, el que nosaltres anomenem itineraris segurs.

En aquest plantejament tan transversal i en l'àmbit municipal, la Universitat actua com a propulsora. Provoca un debat. En aquest cas, sobre mobilitat.

Sí, i molts d'aquests plantejaments no tenen gaire èxit i són molt difícils d'executar. I això que nosaltres som una comunitat senzilla, perquè tenim uns

FIGURA 2
RELACIÓ ENTRE L'ÍNDEX DE DESENVOLUPAMENT HUMÀ I EL CONSUM D'ENERGIA ELÈCTRICA PER CÀPITA I PAÍS. ANY 2014.

Elaboració pròpia a partir de la relació establerta pel catedràtic de Física Teòrica (UAM) Cayetano López.
 Fonts: The World Bank (Data) i United Nations Human Development Index (IDH)

horaris fixos de dilluns a divendres, i del nostre impacte se'n beneficiaria tota la comunitat veïnal al voltant de la ubicació del campus.

Aquest pla d'acció de mobilitat ocupa part del total del pressupost.

Sí, però és necessari perquè hem aconseguit atreure al sector públic uns usuaris que potser no ho haurien fet d'una altra manera. L'estalvi és un incentiu perquè s'acostin al transport públic. Cal entendre que a l'usuari del transport públic no l'atraus per les tarifes sinó per la comoditat i l'agilitat del servei.

Expliqueu-nos alguna cosa del nou Pla de medi ambient. Serà ambiciós? Plantejarà alguna actuació amb el pàrquing del campus Catalunya? Aquest Pla tindrà algun impacte per a la ciutat?

Sí, serà molt ambiciós i veurem què podem aconseguir. Pensa que jo només

t'estic parlant d'allò que ha sortit bé, però pel camí hem plantejat moltes coses que no hem aconseguit. Sobre el pàrquing et puc dir que nosaltres, com a universitat, mai hauríem d'oferir pàrquings il·limitats.

El control de les emissions dels nostres edificis suposa actualment únicament un 10% del total d'emissions generades.

I com es treballa això? El pagament és una forma de limitar i facilitar aquest control?

Pensa que els pàrquings no estan aïllats i són utilitzats per altres usuaris i veïns de la zona. Per això és tan complica-

da la gestió del pàrquing. I per això la meua proposta històrica de reduir espai de pàrquing mai ha tingut èxit. És molt impopular.

Doncs des d'un prisma teòric, com es treballaria aquest control?

Hi ha diferents metodologies. Hi ha universitats que sí que han anul·lat pàrquings, n'hi ha que funcionen amb permisos que varien en funció del teu lloc de residència i la combinació de transport públic disponible, d'altres utilitzen els ingressos generats pel pàrquing per fomentar polítiques a favor del transport públic i la bicicleta, etc.

Què plantejarà el nou Pla de medi ambient en l'àmbit de la mobilitat? Serà tan ambiciós i complex que plantejarà com es desplaça la comunitat universitària. La mobilitat s'ha de plantejar tant sí com no. Però la mobilitat la decideix cada persona, no la Universitat. Per això

és tan important anar de la mà de l'Administració i fomentar el transport públic i la mobilitat activa.

Un transport públic que ha quedat molt malmès després de la covid-19.

Molt malmès. Però també estem en un context canviant en què, per exemple, hi ha noves generacions que, per diversos motius, l'adquisició d'un cotxe propi ja no serà una prioritat, la tecnologia ens (re)plantejarà diversos debats, etc.

Però tot i aquestes mesures, les facilitats per desplaçar-te en cotxe privat són iguals o millors, no serviran de res.

Perquè estem pensant d'una forma clàssica. El problema de moure'ns en transport privat és que no coneixem el cost real de fer-ho. Hi ha tota una sèrie de costos en el teu desplaçament en cotxe privat que van molt més enllà de la gasolina i costos de manteniment del cotxe i que estem assumint entre tots: costos d'infraestructura, de salut, etc.

Per tant, hi ha una manca de coneixement.

Sí, i s'agreuja amb el fet que encara estem en un món on el fet de tenir un vehicle privat és sinònim d'estatus. I és molt difícil combatre un factor emocional.

Crec que els pàrquings han de generar ingressos que serveixin per finançar eines ambientals. S'ha de permetre aparcar a qui vulgui, clar, però a uns preus justos per a la Universitat i la societat. Però això té un punt d'impopularitat brutal i això no ho aconseguirem de moment. Per fer-ho necessitaríem una comunitat que realment cregui en la necessitat d'aquest canvi. Encara en som molt lluny.

Passa el mateix amb la mobilitat activa. Nosaltres podem aportar molta informació sobre els avantatges de l'ús de la bicicleta, però cal que es posi de moda, que algú amb capacitat de prescripció la posi de moda. I que ho facin els joves, els estudiants de la Universitat. Això ja està començant.

Canviem d'àmbit. Què és la transició energètica?

Cal entendre que, en termes planetaris, tenim un problema molt important. Ara estem molt focalitzats amb la pandèmia, però crec sincerament que l'escala del conflicte és mínima davant de les conseqüències que tindrà el canvi climàtic. Aquest és un problema provocat per l'activitat de l'home. Principalment, per les activitats que generen emissions procedents de combustibles fòssils i agreujat amb accions de desforestacions massives.

Cal entendre que a l'usuari del transport públic no l'atraus per les tarifes, sinó per la comoditat i l'agilitat del servei.

El consum d'energia és una condició necessària en la societat en què vivim. El problema rau en el fet que un 80-85% d'aquesta energia primària que consumim és d'origen fòssil. Per tant, s'ha de trobar una alternativa compatible amb la nostra forma de viure.

Un canvi de model.

Sí, necessitem trobar un sistema que ens permeti mantenir la disponibilitat d'energia sense recórrer a l'ús de combustibles fòssils i l'ús que en fem.

Hi ha un projecte (figura 2) que compara l'índex de benestar dels països amb la despesa energètica per càpita dels habitants. Aquest estudi sembla mostrar una certa causalitat positiva entre els augments de despesa energètica i l'augment del benestar fins a arribar a un determinat punt. Una vegada assolit aquell nivell de despesa, l'augment addicional de despesa no repercuteix amb l'augment del benestar. És a dir, part d'aquest canvi de model, d'aquesta transició energètica, implica reduir aquest consum excessiu per càpita diari.

Per tant, la transició energètica apel·la tant a l'eficiència i origen de la font com al nostre consum.

És que ens posa uns deures molt importants: hem de reduir el nostre consum energètic. Això suposa, en part, a renunciar a l'ús del vehicle privat, a reduir els consums excessius a les llars i aules, a la construcció d'edificis molts grans, etc. És un debat necessari.

Tornant a l'exemple del projecte d'abans, pensa que molts països que quedaven per sota de l'índex de benestar mínim que nosaltres considerem tenen un clar dèficit energètic. Per tant, hem d'intentar anar cap a un model que permeti utilitzar aquest excedent energètic de molts països que no repercuteix en el seu benestar.

Un model d'eficiència en el seu conjunt. Però per a això necessitem una comunitat molt més sensibilitzada, informada.

Per engegar aquest canvi de model tenim dos grans problemes: l'escalfament del planeta i tots els efectes directes i indirectes que té, i les nuclears. Tinc molts dubtes de si som capaços d'eliminar-ho tot alhora. Quan parlem de canvi climàtic parlem de coses que no es veuen ni són tangibles. En canvi, en l'imaginari col·lectiu, les imatges de Txernòbil o Fukushima hi són molt presents. Això fa que avui sigui molt més fàcil prendre mesures per eliminar les nuclears. No hi haurà una resposta social en contra.

Dues coses que s'han d'eliminar, però que tenen un plantejament molt diferent.

El problema del canvi climàtic és evident i galopant, però no el volem veure.

Té un seguiment mediàtic inferior al que mereix el perill.

Hi ha moltes morts diàries al mar que fugen d'uns conflictes que, en part, tenen

l'origen en les conseqüències climàtiques, entre d'altres.

Tot això no té sentit si no es fa una reflexió global sobre l'eficiència energètica. Un debat que requereix revisar tot allò que fem i quins costums tenim que consumeixen energia i no aporten res.

Hi ha noves generacions que, per diversos motius, l'adquisició d'un cotxe propi ja no serà una prioritat

Un usuari molt més autònom i empoderat.

Sí, i no hi estem acostumats. Estem acostumats a votar però no a prendre altres decisions com a ciutadans. El fet de tu, com a usuari, poder escollir què fas amb l'excedent d'energia (generada, per exemple, per la instal·lació fotovoltaica a casa teva) preocupa molt les grans empreses energètiques. Això sí, la necessitat d'un contracte mínim amb elles sempre serà necessari, perquè les energies renovables no resolen a dia d'avui el problema dels pics de demanda energètica.

Però sí que existeix una tecnologia d'emmagatzematge d'energia.

Sí, existeix. I tu pots tenir la teva placa, en el cas de les fotovoltaïques, a casa o en una cooperativa allunyada de la teva llar. Però sempre tindràs aquesta dependència. Per molt ben estudiada que tinguis la gestió de l'emmagatzematge de l'excedent energètic, aquesta decisió és arriscada

Instal·lar aquestes energia no és gaire car.

En el cas de les fotovoltaïques, l'amortització estimada és de sis o set anys amb les tarifes elèctriques d'avui.

Aleshores només cal posar aquesta informació damunt de la taula. Normalitzar el debat.

Sí, des de l'Administració cal incentivar aquest debat.

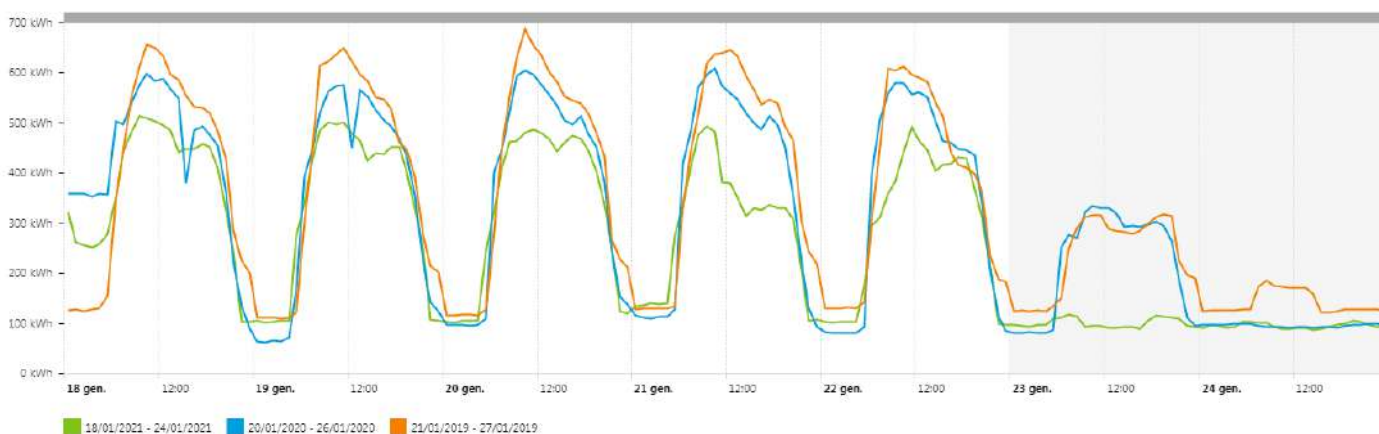
En el nou Pla de medi ambient, quin dels dos objectius és més ambiciós: el de la transició energètica o el de la mobilitat?

Tots dos són ambiciosos, però el de la transició energètica és més senzill. Perquè, en termes globals, no afecta el preu del consumidor i, a més, ja és una alternativa real i vista amb normalitat per la societat.

Amb la mobilitat comentàveu que era l'objectiu, però encara no hi havíem arribat.

Exacte, tot i que som en el camí. ■

FIGURA 3
RELACIÓ DE CONSUMS DEL CAMPUS CATALUNYA DURANT LA MATEIXA SETMANA DELS ANYS 2019, 2020 I 2021

Interpretació: s'observa una millora en els pics de consum entre els períodes 2019 i 2020. S'hi veu també l'impacte del teletreball i l'educació virtual per a l'any 2021. Els mínims de consum durant les nits (el campus està tancat) i els caps de setmana són elevats.

Font: elaboració Antoni de la Torre.

Curs de salut, drogues i sexualitat saludable

Curs online per Zoom

En plenes facultats

per estudiants

GRATUÏT

Del 15 de febrer al 19 d'abril 2021

Els dilluns de 15h a 17h

Reconeixement d'1 crèdit AUR

Inscripcions del 28 gener al 8 febrer 2021

Informació: www.urv.cat/esports

Organitzen

En plenes
facultats

UNIVERSITAT
ROVIRA I VIRGILI
Benestar i Salut

Col·labora

AJUNTAMENT DE
TARRAGONA

El 25% que Endesa no paga i alguns posicionaments de la Confederació Hidrogràfica de l'Ebre

Text: Josep Juan Segarra, Associació Sediments.
Il·lustració: Carme Ponts Calvet, Associació Sediments.

Diferents alts càrrecs de governs i de confederacions hidrogràfiques han tingut vincles estrets amb hidroelèctriques com Endesa; com a mínim, vincles laborals pretèrits i presents.¹ Tant és així que, per exemple, segons els contractes de concessió de Mequinensa i Riba-roja, Endesa hauria d'entregar un 25 % de l'energia produïda als embassaments per a usos socials, però no ho fa i no ho ha fet mai. En canvi, per intentar maximitzar els seus guanys, la multinacional infla els costos de producció de l'energia fins a vuit vegades més que les estimacions de la Confederació Hidrogràfica de l'Ebre (CHE) i utilitza aquestes divergències per dilatar o intentar fer desaparèixer les disputes judicials pel 25% de l'energia. És a dir, avui dia l'Estat espanyol encara no ha fet acomplir els contractes que Endesa se salta des de fa uns seixanta anys.² Només en el cas de Mequinensa, Endesa està deixant de retornar a l'Estat l'energia equivalent a uns 7 milions d'euros anuals. Si fes acomplir la llei, l'Estat espanyol tindria recursos per gestionar els sediments sense gastar més que la riquesa que Endesa hauria d'entregar per contracte.

En canvi, alguns tècnics de la CHE acostumen a mostrar actituds complaents amb els interessos de les empreses elèctriques. La presentació de Rafael Romeo (expresident de la CHE) a la UNED-Tortosa al febrer de 2018, les declaracions que ell mateix va fer als mitjans de comunicació abans del cine debat a Deltebre a l'abril de 2018³ i la reunió que vaig mantindre amb ell i amb Javier Sanromán, comissari adjunt de la CHE, a Saragossa al desembre de 2019, posen de manifest les reticències que té la CHE a l'hora de gestionar els sediments dels embassaments de la conca de l'Ebre.

Tant és així que Rafael Romeo i Javier Sanromán me van proposar resoldre el problema del Delta situant una plataforma o vaixell amb draga que per mitjà de la hidrosucció transportés sediments de la costa del Delta, és a dir, de la base de la plataforma deltaica, a les platges del Delta on més falta fan. Argumenten que amb aquest mètode els sediments serien transportats exactament al punt convingut. Però, això vol dir que els sediments que fan de base al Delta no són

¹ Tres exemples de diferents colors polítics en el cas d'Endesa són José María Aznar (PP), Miquel Roca (CiU) i Elena Salgado (PSOE). Vegeu: <https://www.elmundo.es/cronica/2014/02/23/530881d922601da2168b456c.html> (consultat l'1 de maig de 2020).

² Vegeu: https://www.eldiario.es/aragon/elprismatico/Gobierno-congela-pleito-millonario-electricidad_6_379072103.html (consultat l'1 de maig de 2020).

³ Cine debat amb el documental *Sediments com a treball en curs que va tenir lloc a la Comunitat de Regants-Sindicat Agrícola de l'Ebre*. El cine debat va ser filmat i apareix al final del documental (2019). Aquesta metodologia està inspirada en l'antropologia compartida de Jean Rouch.

⁴ Aquest article forma part del llibre *Terra presa, per una nova política de sediments*. Més informació aquí: <https://campanyapellsediments.blogspot.com/2021/01/ajudans-adquirint-los-nostres-llibres.html>

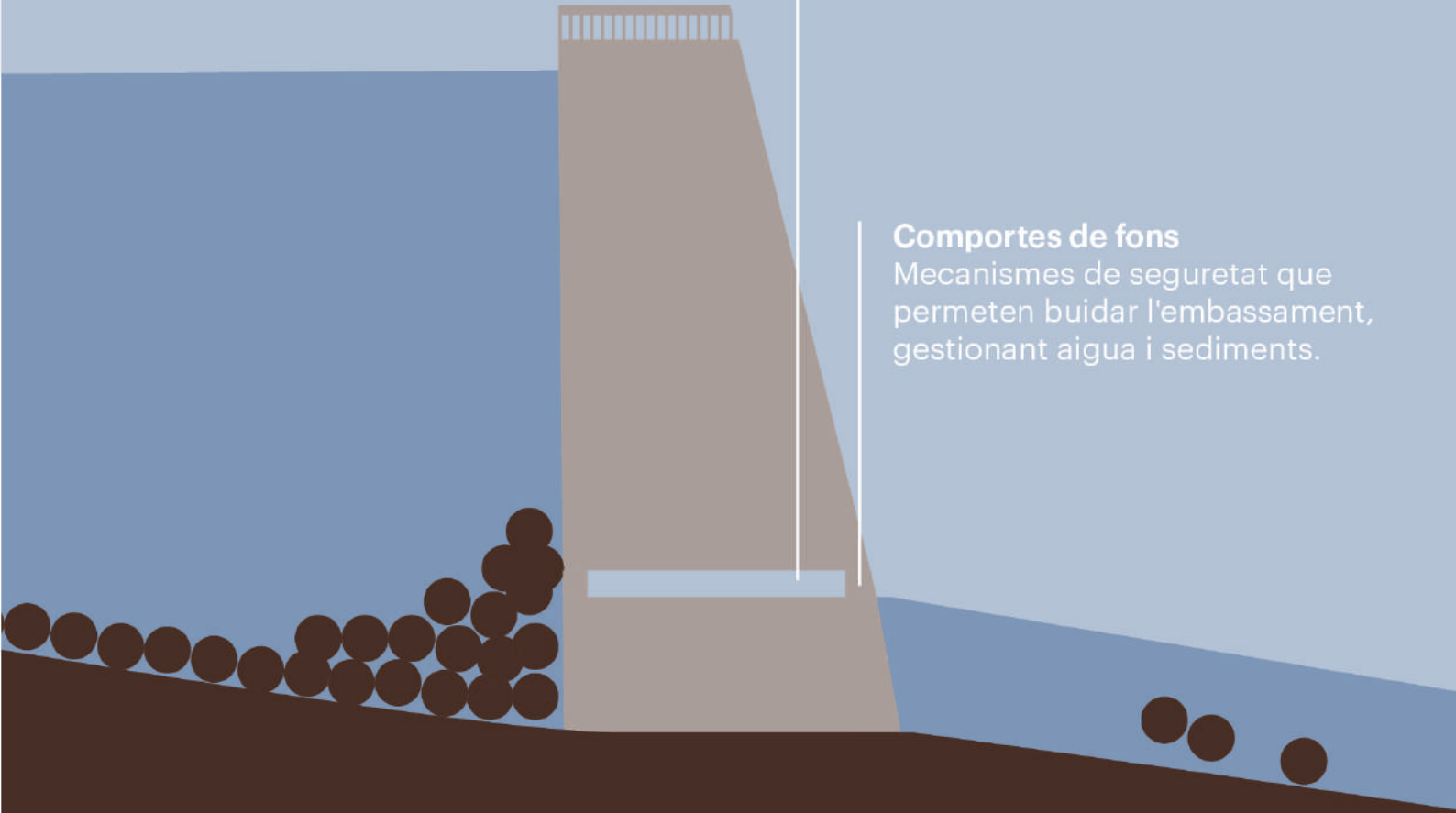
Formats per les comportes i els canals que les comuniquen.
Algunes preses tenen comportes intermitges i comportes de fons, altres no.

Canal

Via per on haurien de circular
aigua i sediments

Comportes de fons

Mecanismes de seguretat que
permeten buidar l'embassament,
gestionant aigua i sediments.

necessaris? Què li passa a una muntanyeta de sorra quan li traiem material de la base? Als capítols finals⁴ també analitzarem el paper de la CHE i del MITECO en el proper cicle de planificació hidrològica de l'Ebre (2021-2027) i, d'aquesta manera, coneixerem amb més profunditat el que diuen i el que no diuen les autoritats espanyoles sobre la gestió de sediments a la conca de l'Ebre.

Segons Romeo, els desguassos de fons tenen una comporta a cada extrem i Endesa només obre aquestes comportes separatament. Per tant, sembla que Endesa sap que els desguassos que uneixen les comportes estan col·lapsats de sediments. El dirigent de la CHE diu que l'empresa vol evitar que circulin sediments pels desguassos de fons per por que aquests llims, argiles, sorres i graves causin un impacte (que provoqui denúncies) aigües avall de la presa o que dificultin el tancament posterior de les comportes. Hi ha rumors que els gestors de les preses no tenen clar si seria possible tornar a tancar les comportes de fons un cop obertes. També és possible que hi hagi un tap de sediments a l'entrada dels desguassos, com va passar a Barasona. Lamentablement ens movem en l'àmbit dels rumors i de les possibilitats incertes, ja que, pel que fa a la gestió dels sediments, els poders públics competents no tenen una interlocució transparent amb la societat civil. A més, Endesa, empresa gestora de les preses de Mequinensa i Riba-roja,

té l'obligació de tindre els mecanismes de la presa en bon estat però, paradoxalment, no té l'obligació d'acreditar aquest bon estat amb informes anuals.

No obstant això, l'administració podria requerir una revisió independent dels desguassos de fons i establir nous condicionants ambientals per a una transició ecològica en la gestió de les preses. En resum, la situació actual d'aquests mecanismes de desguàs pot ser perillosa, ja que els desguassos de fons són mecanismes de seguretat: si hi ha una inestabilitat a la presa, l'embassament s'ha de buidar pel fons i si no es pot buidar les probabilitats d'un episodi catastròfic són més grans. Com que tot sembla indicar que les comportes de fons pugen i baixen però els sediments no circulen perquè estan solidificats, com va passar a l'embassament de Barasona, no es pot considerar que tots els mecanismes de la presa estan en bon estat perquè l'operativitat dels desguassos de fons depèn e que hi pugui circular l'aigua i aquesta possibilitat de circulació de l'aigua no està comprovada. La funcionalitat dels desguassos de fons depèn que hi pugui circular la terbolesa, l'aigua i els sediments, i això ara mateix no passa; per tant, pensem que s'estan vulnerant les normatives de seguretat. ■

APRÈN A FER ARRIBAR EL TEU MISSATGE

DISSENY DE CAMPANYES CREATIVES

EL DRET D'ASIL I L'AGENDA 2030

El Comitè Català de l'ACNUR t'ofereix l'oportunitat de participar en aquest curs on dissenyaràs i implementaràs la teva pròpia campanya de sensibilització per promoure la defensa dels Drets Humans de les persones refugiades

Formació gratuïta adreçada a tot l'estudiantat URV i amb reconeixement d'un crèdit

Les sessions síncrones es faran a la plataforma Zoom

Per a més informació, contacteu amb la URV Solidària: urvs@urv.cat / 977 55 84 84

JA ET POTS INSCRIURE
A LA FORMACIÓ EN LÍNIA!

CODI 2401030

© UNHCR/Paulo Lugoboni

ORGANITZAT PER

URV SOLIDÀRIA
Universitat Rovira i Virgili

AMB EL SUPORT DE

AJUNTAMENT DE
TARRAGONA

“L’objecte social de la cooperativa és canviar el model energètic i combatre la pobresa energètica”

Jaume Castellà, responsable de l’Àrea de Renovables i Monitoratge d’EPI SCCL.

De tots els escenaris possibles, potser el menys previsible és la sala d’espera d’un hospital instants abans de ser pare. La conversa entre el Roberto Burgos, company de Jaume Castellà i soci fundador de la cooperativa, i una persona que es trobava en una clara situació de vulnerabilitat energètica és l’espurna del projecte de la cooperativa EPI.

ENTRE TERRES DE L'EBRE I BARCELONA

La cooperativa, actualment formada per cinc enginyeres i en perspectives de creixement, treballa a cavall entre Amposta i Barcelona. De fet, tal com ens explica Miquel, quan van començar el seu projecte personal a les Terres de l'Ebre, l'any 2006, la seva aposta per les energies renovables era estranya i disruptiva. Per sort, el fet de ser l'única consultora energètica en el moment que l'Administració feia les primeres auditories energètiques i la creació de l'Agència de l'Energia els va servir per impulsar el seu creixement inicial.

Una mica més tard, l'any 2011, el projecte es constitueix com a cooperativa de treball, fet que va significar obrir la porta a nous actors i ampliar el camp geogràfic per treballar, sobretot, amb el teixit empresarial de l'àrea metropolitana de Barcelona.

De l'amistat amb altres enginyers amb les mateixes inquietuds i de l'anècdota de l'hospital explicada en la introducció, va sorgir el projecte EPI, una cooperativa sense ànim de lucre que destina els beneficis a projectes socials lligats amb la pobresa energètica.

CULTURA ENERGÈTICA, L'ASSIGNATURA PENDENT

Convençut d'aquesta necessitat de canviar el model energètic (Jaume va col·laborar en la creació de la delegació d'Enginyeria sense Fronteres a Girona), ens explica que, fins i tot amb dades d'estalvi econòmic a la mà, hi ha molta reticència a fer el canvi. Com a exemple, l'anècdota en un mercat de Barcelona: en una anàlisi de consum energètic a les parades del mercat, la cooperativa va detectar que es podien estalviar 1,5 factures a l'any. Ho podien fer sense grans intervencions, només baixant potències, aplicant discriminacions horàries i, en definitiva, fent un ús més eficient dels consums. Resultat? Només dues parades ho van fer.

PROJECTE RENDIBLE I AMB VOCACIÓ SOCIAL

Treballant tant amb grans empreses com amb petits projectes d'economia social, són conscients que ara el seu sector està de moda i que moltes multinacionals se'ls apropen, precisament, per aquest motiu. Confien, a més, que les noves normatives europees obliguin el teixit empresarial a aplicar aquesta actualització necessària en el seu consum energètic. Una modificació que, entre altres coses, requerirà fer una auditoria cada quatre anys. ■

DADES POBRESA ENERGÈTICA

2,8 milions
de persones paguen amb
retard els rebuts energètics

15%
de les llars

4t país
dels països més
afectats de la UE

2%
va deixar de disposar de
fonts d'energia bàsica

Els ODS i l'efecte Lampedusa

Text: Josep Naval, de Setem Tarragona

A mi, personalment, tot això dels ODS em sembla una enorme campanya de màrqueting per part de les Nacions Unides. Un projecte dotat de pocs recursos, sense acords vinculants, ja que continuen sent de compliment voluntari, i amb manca de mitjans per garantir-ne el compliment per part dels governs. A més, són la viva imatge de

la cara més perversa de l'efecte Lampedusa, és a dir, aquell *mirem de canviar-ho tot perquè no canviï res*.

M'explico: tots els ODS agafats individualment i transversalment són objectius que —hi estem totes d'acord— assolir-los el 2030 significaria un gran avanç per a tota la societat. L'assoliment suposaria un desenvolupament econòmic, social i ambiental que comportaria un creixement de l'acompliment dels drets humans i individuals.

Quin és el problema? Doncs que els ODS no plantegen un canvi en el model de producció, de distribució i de consum, sinó que es basen en un creixement econòmic sostenible (això sí) sense qüestionar si l'actual model, l'actual sistema capitalista, és adequat per aconseguir els ODS o és, segons el meu parer, un inconvenient. És dir, el capitalisme ultraliberal, el de les grans corporacions, és incompatible amb els ODS.

N'hi ha molts exemples, diguem-ne un parell: l'any 2013 s'enfonsa un edifici a Dacca (Bangladesh) on treballaven milers de persones confeccionant roba per a grans marques internacionals de moda, 1.129 morts. També, el cas Chevron/Texaco, exemple de com una empresa transnacional pot estar contaminant i destrossant part de l'Amazònia durant vint-i-sis anys, ser condemnada en la jurisdicció de l'estat on es va cometre el delictes, l'Equador, i acabar impune en el compliment de la sentència. Arran d'aquests casos, i molts d'altres, l'any 2014 es va crear un grup de treball a

les Nacions Unides per elaborar un instrument jurídicament vinculant per regular les activitats de les empreses transnacionals. L'objectiu era que les multinacionals respectessin els drets humans i que les víctimes de les violacions d'aquesta situació tinguessin accés a la justícia i en rebessin la reparació adequada. Sis anys després encara no tenim aquest instrument jurídic que acceleraria l'obtenció dels ODS 1, 3, 5, 7, 8, 9, 10, 12, 15, 16 i 17.

Un altre exemple; al món hi vivim set mil milions de persones i, segons la FAO (Organització de les Nacions Unides per a l'Alimentació i l'Agricultura), la nostra capacitat productiva pot alimentar fins a dotze mil milions de persones. Tot i això, 795 milions de persones passen fam. Realment tenim voluntat d'erradicar el problema de la fam al món? On és el problema? Per què els aliments no arriben on hi ha necessitat sinó on hi ha diners?

La resposta implica la condonació del deute extern, que té asfixiats els països pobres; l'establiment de relacions comercials justes entre Nord i Sud; l'eliminació del paper immoral de les grans corporacions, els especuladors i els bancs; la persecució de la corrupció institucionalitzada, i, en definitiva, un canvi en el model de producció, de distribució i de consum.

Hem d'anar teixint complicitats dins la societat civil per fer i enfortir la comunitat, per visibilitzar la força de les actuacions i les lluites en xarxa, per establir sinergies que ens portin a una vida millor, per compartir experiències arreu del món de com construir una altra manera de viure, de produir i de consumir. Perquè cada vegada més persones entenguin que la sostenibilitat no es pot aconseguir seguint un model econòmic que és insostenible en si mateix.

Ens hi juguem molt, no tenim Planeta B, ens hi juguem la vida. ■

ACCIÓ HUMANITÀRIA: AJUDA I EMERGÈNCIA

Curs en línia

Campus Virtual URV

Període: 04 a 27 de maig de 2021

- 01 Introducció a la acció humanitària
- 02 Introducció a la logística humanitària
- 03 Aproximació al dret internacional humanitari
- 04 Gestió de seguretat
- 05 Simulació d'un camp de recepció de refugiats (taller)
- 06 Itinerari i experiència professional en l'ajuda humanitària (taula rodona)

Inscripció:

Fundació URV
977 779 964

samantha.gasco@fundació.urv.cat

Preu: 275€

*Per reconeixement 1 ECTS URV
també cal inscripció amb codi 2401029
a <https://cutt.ly/HlwhNzA>
a partir de 01/03/2021*

Informació acadèmica:

URV Solidària
977 558484

joan.fuster@urv.cat

UNIVERSITAT
ROVIRA I VIRGILI
URV Solidària

La cooperativa
HUMANITÀRIA

MÀSTER EN
COOPERACIÓ,
DESENVOLUPAMENT I
TRANSFORMACIÓ
SOCIAL 2020-21

UNIVERSITAT
ROVIRA I VIRGILI
Fundació URV

ECONOMIA CIRCULAR

Il·lustració: Marc Volpini

Miquel Vidal

Coordinador d'economia circular de la Fundació Formació i Treball.

El repte de Formació i Treball és doble: aconseguir projectes sostenibles i fer-ho amb persones amb risc d'exclusió laboral. De fet, aquesta última és la seva raó de ser. A través de Miquel Vidal, fem un recorregut del que va començar sent una iniciativa d'una educadora social l'any 1986 que avui s'ha convertit en la primera fundació d'inserció laboral de l'Estat espanyol.

Aquesta dinàmica, com totes, ha quedat tocada per les conseqüències de la covid-19. Una crisi que, en paraules del mateix Miquel Vidal, els ha obligat a ser més vulnerables, a tenir més resiliència i plasticitat. De fet, al llarg de la xerrada es repetirà la necessitat de crear projectes híbrids: projectes econòmicament sostenibles però que, a la vegada, tenen en compte l'impacte en les persones i el medi ambient.

Ens trobem a la Botiga Amiga de la ciutat de Reus. Aprofitem aquestes línies per agrair a tot l'equip de la Fundació que ha permès que aquesta trobada fos possible, especialment a la Maria Jurado i al mateix Miquel Vidal.

“Ens fa falta educació ambiental que parli dels impactes que genera el nostre dia a dia”

Text: Josep Alcoceba

Com sorgeix Fundació Formació i Treball?

Sempre dic que Formació i Treball va néixer circular. Pensa que el brot es troba en la feina d'una educadora social i de setze noies voluntàries quan, l'any 1986, van començar a recollir roba al voltant de la seva parròquia. Aquella tasca servia, a més, per coordinar la feina de quatre dones que es trobaven en una situació de vulnerabilitat. Més endavant, l'any 1992, Càritas va constituir Formació i Treball.

I què és avui Formació i Treball?

És un ecosistema on la visió comuna de tots els projectes és integrar al mercat laboral persones amb exclusió de risc laboral. I fer-ho, a més, a través de projectes solvents i innovadors. Això ens porta a participar en sectors com el tèxtil, evidentment, però també en restauració, construcció, serveis, etc.

La Fundació és paraigua de molts projectes. Com funciona aquesta relació, els projectes tenen autonomia i personalitat jurídica pròpies?

La Fundació Formació i Treball és un grup d'entitats que basen els seus pilars en l'autosuperació i l'anticipació als can-

vis, en l'elevat grau d'autofinançament i en el treball en xarxa permanent entre elles.

L'economia circular necessita la col·laboració i cooperació amb altres entitats expertes per cadascuna de les fases de tot el procés productiu i de recuperació de recursos. Això trenca amb la visió tradicional i totalitarista en què una sola empresa podia acaparar totes les etapes del procés lineal del producte.

El més important del procés de l'economia circular és la inclusió de persones dins de nous sistemes de producció.

Clar, per això parlo d'ecosistema i d'inclusivitat circular. No es pot entrar a l'economia circular amb una visió totalitarista. Ni tampoc es pot caure en el parany d'entendre que l'economia circular és només la gestió de residus (recursos)

per introduir-lo com a matèries primeres. El més important del procés de l'economia circular és la inclusió de persones dins de nous sistemes de producció generadors de feina dignes. Aquest és el gran repte. I per això necessitem diàlegs nous. Perquè ni l'organització tradicional ni nosaltres podem acaparar tot el procés. Necessitem establir ponts amb altres organitzacions expertes que facilitin tot el procés de l'economia circular.

Uns diàlegs i acords amb empreses de tots els àmbits, també els més tradicionals.

Sí. Per això parlem de creació de valor. Una creació de valor compartida. De fet, cada vegada més gent del món empresarial està entrant al món social. Necessitem treballar amb projectes que tinguin una voluntat de perdurabilitat i no tant de compte de resultats.

No hi ha risc d'una estratègia empresarial, de rentat d'imatge verd (greenwashing), darrere d'aquest apropament?

L'apropament no ha de ser l'actitud d'un departament sinó l'actitud de tota l'empresa. És aquella frase que diu que els negocis no poden tenir èxit en societats que fracassen⁵. Doncs això. Ara estem en una societat que ha fracassat.

⁵ Citació del Consell Empresarial Mundial pel Desenvolupament Sostenible (WBCSD). La cita sencera diu: “Els negocis no poden tenir èxit en societats que fracassen. No hi ha futur per a l'èxit de les empreses si les societats que les envolten no estan funcionant. Els governs i les empreses han de crear associacions per prestar serveis socials essencials com l'energia, l'aigua, l'atenció de la salut i la infraestructura.”

No hi acabo d'estar d'acord. Puc entendre aquest raonament des d'una visió d'un model d'economia clàssica en què es necessitava una societat entesa com un mercat, capaç d'absorbir tota la producció. Però ara, en part per l'explosió tecnològica, anem cap a una polarització de mercats que permetrà que una empresa pugui especialitzar-se en un àmbit independentment de la salut d'aquella societat. En el cas de la indústria del tèxtil és evident, hi ha un comprador de roba barata, homogènia i de durabilitat curta (*fast-fashion*), i un altre que exigeix un producte fet a mida o *prêt-à-porter*.

És que crec que estem en un moment de trànsit d'un canvi que serà molt important. Segueixo pensant que la reflexió de la frase és molt encertada.

Doncs és encertada a llarg termini. Canviem d'àmbit: per què aposteu tant pel voluntariat?

El voluntariat és una peça clau per a nosaltres. No s'explica res del que hem fet sense els nostres voluntaris.

L'impacte de la covid-19 ens ha fet més vulnerables, ens ha fet tenir més resiliència i molta plasticitat.

Per què creieu que costa tant d'entendre la importància que tenen els voluntaris?

Sí, perquè encara no tenim aquesta men-

talitat. Tenim una visió molt reduccionista sobre la figura del voluntari. Nosaltres, dins de l'equip del voluntariat, tenim gent amb una gran vàlua que ens aporta un coneixement molt important.

Com heu aconseguit aquesta xarxa de voluntaris? Com us feu conèixer?

La gent ens acaba coneixent pels mateixos projectes que fem. Aquest impacte és l'eina més gran que tenim. Després, a més, tenim una àrea dedicada a l'acolliment del voluntariat. Tenim un programa de voluntariat que interactua amb les diferents àrees, amb un programa d'accions i cicles del voluntariat, etc. Pensa que el nostre responsable de logística va començar sent voluntari de la Fundació. Això no passa en totes les organitzacions, en què el voluntariat encara està considerat només per quan la persona ja no té una edat productiva.

L'acostament de Miquel Vidal a l'àmbit social el podem trobar l'any 2002, quan va conèixer la plataforma pel desenvolupament sostenible The Natural Step.

L'estructura d'aquell projecte el va dotar d'eines i d'una visió necessària davant d'aquest nou escenari que se'ns planteja. Més endavant, el 2015, va participar en el Pla nacional de valors, amb què va entrar de ple en l'estratègia de país en economia circular.

⁶ Entrevista a l'Anna Sabaté, coordinadora de Creu Roja del Camp de Tarragona.

Podeu recuperar l'entrevista a <http://www.xcd.cat/2020/10/09/ja-tenim-la-3a-revista-de-la-xarxa/>

Quin impacte ha tingut la covid-19 sobre la vostra acollida del voluntariat? La coordinadora de Creu Roja Tarragona, en la revista anterior⁶, ens explicava l'allau de sol·licituds que havien rebut els primers dies de confinament. Tantes, que no va ser possible acollir a tothom amb les exigències (formatives) que la mateixa entitat s'exigeix.

L'impacte de la covid-19 ens ha fet més vulnerables, ens ha fet tenir més resiliència i molta plasticitat. Un exemple: on abans fèiem càterings per esdeveniments, ara fem àpats socials. La situació actual ens obliga malauradament a especialitzar-nos en un ordre d'actuació, en una emergència social que no hi havia al nostre full de ruta. El mercat ens demana que sapiguem actuar i ràpid i que interactuem amb la gent.

No s'explica res del que hem fet sense els nostres voluntaris.

Creieu, doncs, que aquesta crisi, a diferència de les anteriors recentment viscudes, marca un abans i un després en la sensibilització de la gent? Creieu que posa damunt la taula la necessitat d'un canvi de model socioeconòmic?

Sí, i per això entenc l'economia circular com un reset. És obrir una perspectiva molt més àmplia, en què l'objecte es trobi en la perdurabilitat de les persones a qui volem impactar.

Per què creieu que el voluntariat és tan present en societats tan individualistes com l'estatunidenca? Potser perquè aquesta implicació personal que exigeix el voluntariat ve a substituir les mancances d'un estat del benestar pràcticament inexistent? Precisament a l'Estat espanyol s'està patint també aquesta realitat on l'Estat no pot cobrir totes aquestes funcions.

És que si no creem una societat col·laborativa tindrem greus problemes. Es tracta de fer uns canvis d'actitud més profunds, no només de bones accions. No esperem que l'Estat ens tregui la neu de la porta de casa, agafem la pala i actuem.

La inserció laboral defineix la missió de la Fundació. Disposeu de dades de l'impacte que genereu?

Formació i Treball és la primera fundació d'inserció laboral de l'Estat espanyol. Per exemple, l'any 2019 vam acompanyar 4.400 persones en diferents itineraris laborals. Tot i això, no hem d'oblidar que ara mateix estem en una situació extremadament complexa.

Pel context del moment i del col·lectiu amb què treballeu.

Sí, i per això hem de ser capaços de crear nous processos productius i reaccionar quan es detecten que alguns dels nostres processos productius ja va la baixa. Hem de ser capaços de traslladar les persones implicades a aquests nous processos productius.

Però aquesta substitució no és ni perfecta ni immediata.

Sí, i aquí hem de ser clars. La Fundació té una visió híbrida, en què intenta mantenir tant una visió de rendiment (de projectes) com d'inserció de persones. Actualment estem aconseguint que el 90% dels nostres projectes siguin autosuficients.

Formació i Treball és la primera fundació d'inserció laboral de l'Estat Espanyol.

Un dels pilars de tot el funcionament de Roba Amiga i de tot el que se'n deriva depèn de la voluntat del ciutadà de portar-vos aquella roba en desús. Com es treballa aquesta interacció i conscienciació amb la ciutadania?

Fem campanyes de comunicació i sensibilització constant. Mira l'exemple dels contenidors, en tenim 940 per tota Catalunya. Amb tot el que això suposa

logísticament. La botiga on fem aquesta entrevista no seria possible sense la voluntat d'aquestes persones anònimes. Pensa que, fins i tot durant totes les fases del confinament, vam ser capaces de continuar recollint roba dels nostres contenidors. Estem mantenint uns ritmes d'entrega de roba molt alts, i això ens obliga a entendre què està passant amb la moda.

I què és el que està passant?

Abans ho deies tu, la moda del fast-fashion suposa una vida del producte molt més curta i de pitjor qualitat i això té unes conseqüències directes en la nostra tasca de recollida. De fet, aquest és el gran repte de la visió circular del tèxtil.

Hem de crear nous sistemes industrials, no podem mantenir-nos del model que tenim fins ara. És més, com a economia no podem sobreviure només de determinats sectors com el turístic. Hem de recuperar indústries competents, com la tèxtil. Per fer-ho, hem de canviar l'actitud del consumidor. El consumidor ha d'exigir un altre tipus de producte.

Però això repercuteix en el preu final del producte.

Sí, i el productor no incorporarà aquest tipus de producte fins que el consumidor no li ho exigeixi.

Per tant, es necessita la voluntat del consumidor i normatives que acompanyin aquesta transformació.

Sí. De fet, el Pla d'acció de l'economia circular de la Unió Europea ja marca que l'any 2035 hem de tenir una capacitat selectiva dels residus del 65%. Actualment a Catalunya estem al voltant d'un 45%. Com arribem a aquests nivells, què hem de fer?

Hi ha una penalització per incompliment?

Sí. Pensa que tot aquest pla respon a una necessitat evident a escala local i global: no podem malmetre tota la quantitat de recursos que estem fent cada dia. A Catalunya cada any llancem aproximadament 164.000 tones de roba als abocadors. A l'Estat espanyol, 800.000 tones.

A partir de l'1 de gener de l'any 2025 serà obligatòria la recollida selectiva dels tèxtils a tots els municipis. Per tant, tal com deies, estem parlant tant de canvis d'actitud com d'impacte i normativa. És el triangle necessari per al canvi. La Llei

Pla d'Acció de l'Economia Circular de la Unió Europea ja marca que l'any 2035 hem de tenir una capacitat selectiva dels residus del 65%.

Formació 2019

**958 persones
informades**

**441 van realitzar
pràctiques en empreses.**

**41% es van incorporar
al mercat laboral.**

de residus estatal i la catalana ja caminen cap a una responsabilitat ampliada dels productors del tèxtil, entre altres àmbits.

Què implica aquesta llei?

Doncs que els productors hauran de ser responsables del tractament i el cicle de vida del producte que posin al mercat. Això obligarà a un canvi de mentalitat.

Un canvi de mentalitat transversal en tot el procés.

Clar, de la mateixa manera que ha passat amb la gestió dels residus dels envasos. Fa uns anys no era habitual i ara ja ho tenim normalitzat. Tots els indicadors i experts apunten que passarà el mateix amb la indústria tèxtil i que el model de segona mà creixerà. Pensa que, actualment i ajuntant totes les entitats que ens dediquem a la recollida i recuperació d'aquests recursos tèxtils, només estem tractant unes 19.000 tones de tèxtils anuals.

Per accelerar aquest procés hem de tecnificar-nos i aconseguir una selecció més ràpida i eficient. A més, hem d'apostar per una matèria primera de més valor, que serveixi a les filatures per tenir un producte de més qualitat. Això no serà sostenible fins que les grans marques es

comprometin que gran part dels seus productes finals (les peces de roba) incorporin, en un elevat percentatge, aquest material.

Encara no hem parlat de l'impacte mediambiental. Un exemple: uns pantalons jeans necessiten un mínim de 3.781 litres d'aigua.

És que un dels problemes més greus és que no hi ha educació ambiental que parli dels impactes que generem en el nostre dia a dia. Soc un ferm defensor d'introduir en el sistema educatiu aquest tema. Parlar de temes com el que estem tractant en aquesta entrevista.

Deixem-ho aquí.

Deixa'm afegir que si no existissin empreses com la nostra, ens les hauríem d'inventar. Perquè el paper del sector social ara és fonamental. Ens hem de reinventar i ser rendibles. Per això parlo de la visió híbrida de l'organització, perquè hem de donar respostes mediambientals a la vegada que tenim necessitats empresarials. Per aquest motiu hem d'apropar-nos a les empreses tradicionals. ■

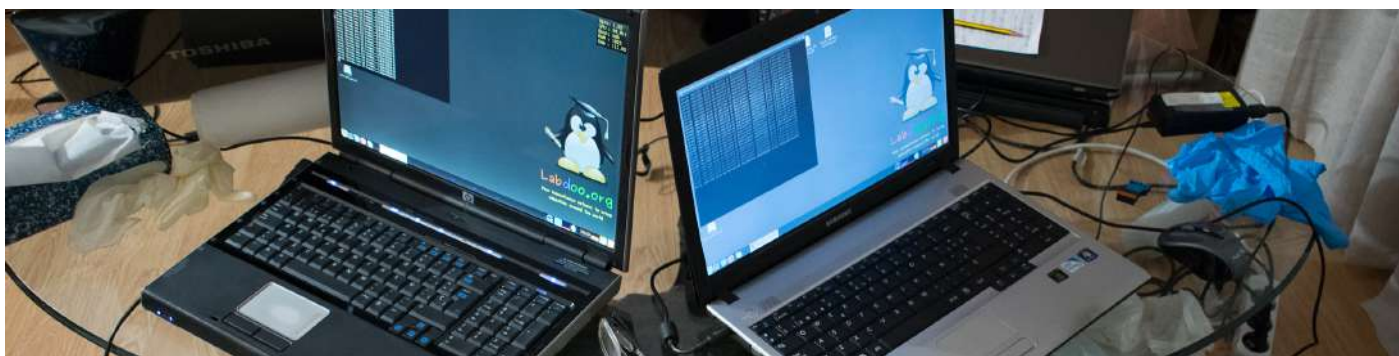
Tots els indicadors i experts apunten que el model de segona mà creixerà.

1.180 persones
contractades en empreses ordinàries.

448 persones
contractades a les seves empreses d'inserció.

4.487 persones
ateses en diferents itineraris individualitzats de formació per l'ocupació, d'inserció laboral o d'acompanyament dins de les empreses d'inserció, 57% dones.

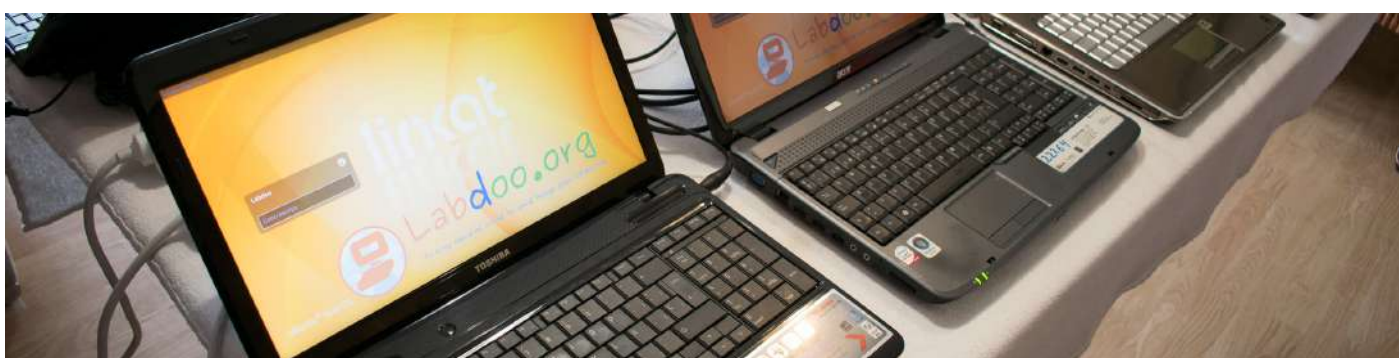

PARLEM AMB JOAN FUSTER

La recuperació de material informàtic obsolet per combatre la bretxa digital

Text: Josep Alcoceba

(Re)aprofitar material informàtic, netejant-lo, posant-hi programes educatius i distribuint-lo allà on es necessiti sense que suposi ni un quilòmetre addicional de viatge. Aquest és el repte de la xarxa mundial i d'origen català Labdoo que acull la URV sota el paraigua SustainComp.

El projecte de la Xarxa Labdoo, creada pel doctor en enginyeria de Telecomunicacions Jordi Ros, cerca donar continuïtat als milions d'ordinadors en desús cada any que encara són (re)utilitzables. Simplement sanejant-los i carregant-los amb programari educatiu lliure poden esdevenir una eina molt poderosa per desbloquejar la bretxa digital educativa arreu del món. El projecte requereix només la tasca voluntària de persones que puguin gestionar la recollida, el sanejament i el transport d'aquest material informàtic.

Com tantes altres històries, l'inici del projecte a la Universitat és (gairebé) fortuït. En concret, fa uns anys, la URV Solidària va rebre la proposta de col·laborar amb la Xarxa Labdoo aprofitant material obsolet de la mateixa institució. En aquell moment, les condicions no ho van permetre. El confinament que arribaria mesos després va fer que un projecte amb una clara vocació internacional (que havia tingut una primera entrega de material en una escola de Geòrgia a l'estiu del 2019 per iniciativa de tres professors de la URV), s'hagués de redefinir per orientar-se a les necessitats detectades a l'àrea d'influència territorial de la URV.

De fet, en paraules d'un dels responsables del projecte a la Universitat, Joan Fuster, "el confinament va servir per adonar-nos de l'enorme alarma social que tenim a casa nostra en aquest àmbit". Amb el curt recorregut realitzat, Joan Fuster en destaca dues grans conclusions: que la covid-19 ha servit per evidenciar una profunda bretxa digital entre els estudiants de primària i secundària locals i que molts dels ordinadors i material informàtic que es llancen encara funcionen perfectament però, simplement, queden obsolets per l'evolució constant dels programes.

Qualsevol persona o entitat que vulgui fer una donació de maquinària informàtica en desús la pot dipositar en qualsevol dels CRAI de la URV. Només cal fer-ne un avís previ per valorar els equipaments i preparar la recepció del material degudament. Fins ara, la URV ja ha recuperat i entregat, aproximadament, un centenar d'ordinadors.

En l'àmbit internacional, el projecte Labdoo ha estat premiat per la UNESCO per "la seva contribució valuosa i sostenible per al desenvolupament de l'aprenentatge i l'educació a països estrangers". En la seva versió local, el SustainComp ha aconseguit el Premi del Consell Social 2019-20.

Podeu consultar la memòria del projecte Labdoo al web de l'Àrea d'Impacte Social, Cooperació i Voluntariat URV Solidària. ■

DÓNA-LI VIDA AL TEU PORTÀTIL!

EL TEU PORTÀTIL ÉS OBSOLET?

Pensa en URV SustainComp!

Els equips portàtils es poden quedar obsolets per a les tasques necessàries de la feina diària. Per què no allargar-li la vida amb una nova oportunitat?

LA URV ÉS UN PUNT DE RECOLLIDA DE LABDOO (HUB)

Per què no portar-lo a la URV?

La URV forma part de la xarxa Labdoo. Els CRAI i la URV Solidària amb la col·laboració de personal voluntari treballen conjuntament per a gestionar el procés

A LA URV EL POSARAN A PUNT

La URV disposa de voluntaris/es per fer-ho

En les instal·lacions del CRAI (La Factoria) els voluntaris/es treballen per preparar els equips i deixar-los a punt per a ser enviats a qualsevol centre educatiu del món que ho sol·liciti i estigui dins la xarxa. A aquests centres se'ls anomena "Edoovillage". Els equips obsolets són sanejats. Això vol dir que se'ls sotmet a l'esborrat exhaustiu de les dades i se'ls hi instal·la programari lliure educatiu

UN TRANSPORT ENGINYÓS

Com es transporten?

Sense petjada ecològica afegida. A la xarxa existeix el que s'anomena "Dootrip". Son viatgers/es voluntaris/es que avisen del viatge o ruta que han de fer. La xarxa Labdoo creua les dades i li proposa portar equips a algun centre educatiu de la seva destinació

ARRIBADA A L'ESCOLA

A estudiar!

El portàtil arriba al centre educatiu preparat per començar una nova vida i col·laborar en la formació de nens i nenes

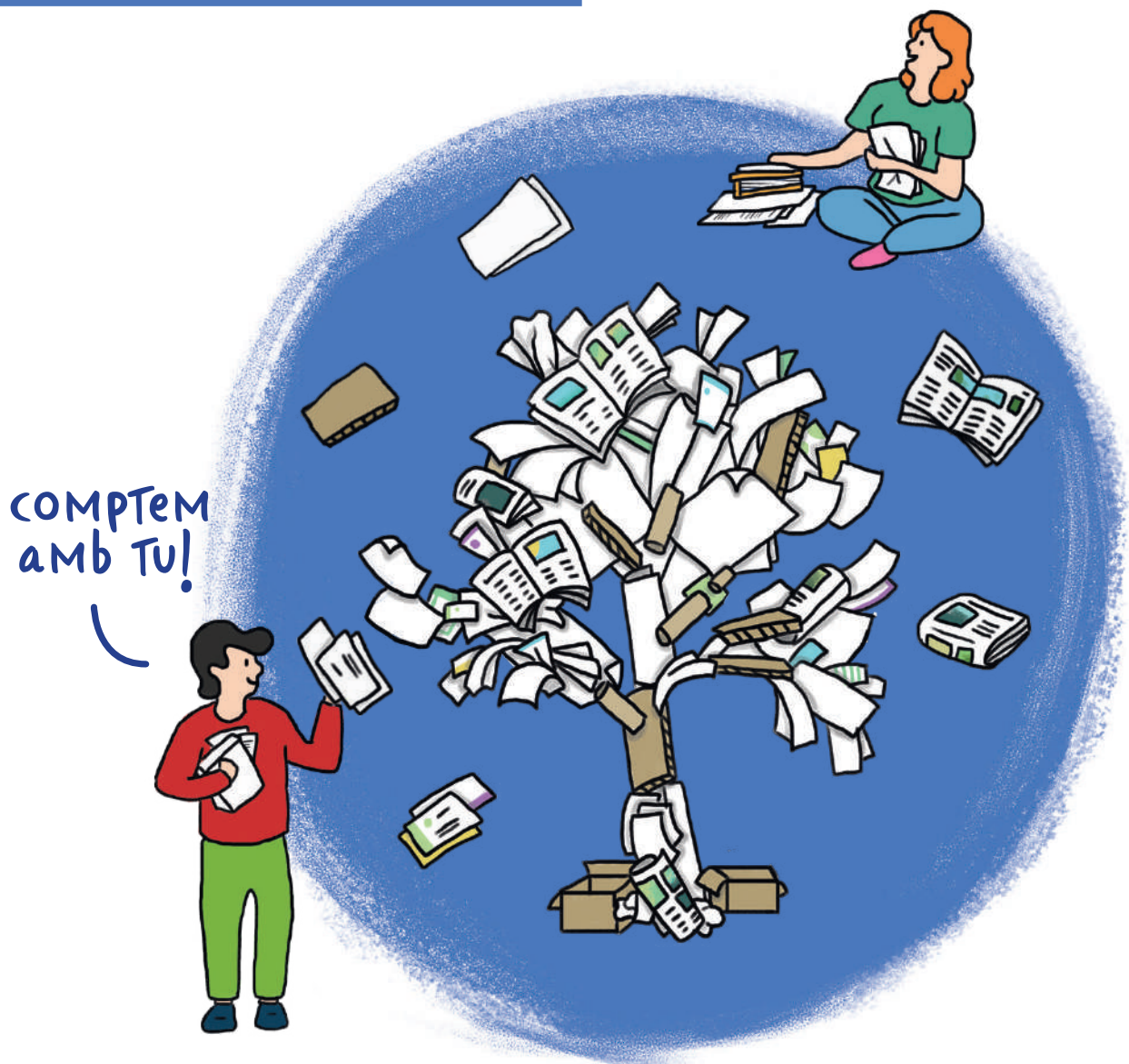

SEGUIMENT

On és el portàtil?

La xarxa Labdoo.org posa a l'abast un sistema de traçabilitat que informa al donant i als gestors, de cada fase del procés en què es troba l'equip entregat

El teu reciclatge importa. Sensibilització per una recollida de residus millor

L'any 2019 Tarragona va assolir un 32,47% de recollida selectiva bruta, xifra molt per sota de l'objectiu mínim del 50% (la recomanació és del 60%) estipulat pel Programa general de prevenció i gestió de residus i recursos de Catalunya 2013-2020 (PRECAT20).

Amb l'objectiu doncs de millorar aquestes dades, el Departament de Neteja de l'Ajuntament de Tarragona ha dut a terme diversos projectes i campanyes de sensibilització sobre la metodologia i els avantatges de separar els residus de manera correcta. Una campanya emmarcada en l'economia circular i molt focalitzada en l'impacte d'aquestes actuacions sobre el canvi climàtic.

ARTICLE

Text: Departament de Neteja de l'Ajuntament de Tarragona

Uns dels problemes més habituals detectats pel Departament de Neteja rau en la separació incorrecta dels residus. És habitual que als contenidors de rebuig es trobin bosses amb residus barrejats, sobretot amb un elevat percentatge de matèria orgànica (un 37% de mitjana l'any 2018).

En general, doncs, es necessita reduir els residus mal dipositats en la recollida selectiva, sobretot dels contenidors d'envasos, de matèria orgànica i de vidre. Algunes dades que il·lustren aquesta problemàtica: l'any 2020 a Tarragona es va comptabilitzar un 13,21 % de residus impropis (sobretot plàstic, paper i cartró) a la matèria orgànica i un 42,85 % als envasos (sobretot tèxtil, paper i cartró).

Amb l'objectiu de millorar aquestes dades i sensibilitzar la ciutadania sobre els avantatges de dur a terme un procés de recollida selectiva correcta, el Departament de Neteja organitza diverses campanyes de sensibilització als barris, en diferents col·legis i en centres educatius. En veiem alguns exemples:

- **Programa d'educació ambiental a les escoles:** s'imparteixen diversos tallers i activitats sobre la gestió dels residus correcta i el civisme amb l'objectiu que els alumnes aprenguin, entenguin, incorporin i transmetin actituds respectuoses amb el medi d'una manera dinàmica i participativa. Les activitats s'adapten segons el nivell i curs de l'alumnat. A més, aquest programa incorpora una activitat d'acostament a la deixalleria mòbil en què l'alumnat pot veure el funcionament de les deixalleries mòbils: els residus que s'hi poden portar, per què és important separar aquests residus, què se'n fa després, etc.
- **Xerrades a entitats:** adaptant els continguts als objectius de cada entitat, el temari més habitual és el procés de separació dels residus, què se'n fa després i per què és important separar-los. També es treballa sobre la ubicació de les deixalleries de la ciutat i la gestió correcta dels residus voluminosos.
- **Campanya sobre deixalleries mòbils:** les deixalleries són els centres de recepció selectiva de residus municipals per a tractaments posteriors. S'ha fet una campanya amb informadors per explicar els hàbits correctes en matèria de separació de residus i, a la vegada, recollir informació sobre les pràctiques de reciclatge de la ciutadania a través d'una enquesta.
- **Campanya de punts informatius:** enguany es farà una campanya que consistirà a establir de diversos punts informatius itinerants per tota la ciutat per acostar el missatge de la recollida selectiva i altra informació necessària sobre la separació de residus correcta, gestió de residus voluminosos, noves ubicacions de les deixalleries mòbils, etc. En aquests punts informatius hi haurà un educador ambiental que farà una enquesta sobre hàbits i coneixements en matèria de residus i serveis, a fi d'orientar els ciutadans i donar-los les eines per gestionar de manera correcta els residus.
- **Campanya informativa "El que circula torna":** campanya informativa a peu de contenidor distribuïda en 14 punts amb l'objectiu d'informar el veïnat de cada barri seleccionat. Aquesta proposta també té com a finalitat recollir informació sobre les problemàtiques concretes dels ciutadans per millorar la gestió de cada barri.
- **Recollida selectiva al mercat de Bonavista:** el mercat de Bonavista, tot i generar un volum de 300 tones de residus l'any, no disposava de cap sistema de selecció de residus. Amb la finalitat de reduir aquestes dades, l'any 2020 es van habilitar 5 illes de contenidors de reciclatge però només per als dies de mercat. A més, s'ha organitzat una campanya informativa amb diversos educadors ambientals.

Visió, experiència i treball: les claus de l'èxit d'un projecte familiar d'economia circular

La casualitat va voler que Antonio Callejón, el pare de la família i ideòleg del projecte, es fixés en un gran munt de roba tèxtil apilat en un racó d'una bugaderia industrial. La seva cerca i la confirmació que aquell material no tenia altra destinació que la deixalleria va ser l'espurna d'una idea i l'abans i després no només de la família sinó també dels habitants de la Galera.

La cooperativa Germans Callejón es dedica a la intermediació entre la roba procedent de bugaderies industrials i la posterior venda en forma de draps, llençols i tovalloles: "Des dels primers dies d'activitat hem treballat en la cerca de plantes on es generen aquest tipus de residus tèxtils" destaca José David Callejón, fill i soci col·laborador de la cooperativa.

Tot i el curt recorregut del projecte, la cooperativa treballa amb una dotzena de bugaderies locals i dues d'estats, de manera que arriba a diversos punts de Catalunya, Madrid i Saragossa.

Acció local compromesa amb el territori

Amb aquesta voluntat de canvi, d'impacte local i coneixent les dificultats del territori, la cooperativa prioritza la contractació de personal provinent del mateix poble: "Sabem que el Montsià és una comarca que basa molt la seva economia en el sector de l'agricultura i, actualment, no dona prou retorn". El projecte prioritza, també, la contractació de personal amb risc d'exclusió social i laboral.

En paraules del mateix José David, aixecar aquest projecte els ha permès crear un nou vincle familiar, ja que

ha facilitat que aprenguessin de les experiències professionals que cadascun dels membres portava del seu recorregut anterior. Una cooperativa orgullosa —així ens ho recorden— de contribuir a reduir l'impacte mediambiental del sector tèxtil, el qual representa el 8% del total dels gasos d'efecte d'hivernacle i el causant de la contaminació del 20% de l'aigua. "Creiem que la nostra activitat, basada en la reutilització i recuperació dels materials tèxtils procedents de les bugaderies, contribueix al creixement de la indústria verda i de la qual, necessàriament, tots hauríem de ser partícips".
Avís a navegants. ■

L'ANY 2020 VAN RECUPERAR 180 TONES DE MATERIAL TÈXTEL, DEL QUAL VAN ACONSEGUIR APROFITAR-NE UN 95%

ANTONIO

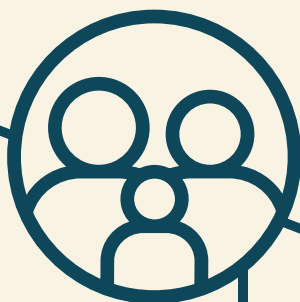
PARE I IDEÒLEG DEL PROJECTE

Pilar fonamental en la compra, venda i gestió dels materials recuperats. Abans es dedicava a la venda de productes higièncics en tallers i empreses d'automoció i metal·lúrgica.

LLUÏSA

MARE I PRESIDENTA DE LA COOPERATIVA I SÒCIA TREBALLADORA

Tenia un taller en el sector de la confecció. Ara s'encarrega d'organitzar i planificar la recollida dels materials recuperats.

DANI, RAÚL I JOSÉ DAVID

FILLS

Dani, soci treballador provinent del sector ramader, fa tasques de manipulació, logística, recollida dels materials i transport del producte acabat. Raül i José David, socis col·laboradors, s'encarreguen de la recerca, gestió i tasques de documentació.

II JORNADES XCD

REVISIÓ D'UNES JORNADES QUE HAN SUPOSAT
UN PUNT D'INFLEXIÓ PEL PROJECTE

Un punt d'inflexió

Text: Josep Alcoceba

Finalment, i després de dos ajornaments i d'intentar-ho en diferents formats, el 10 de desembre passat es van organitzar les II Jornades XCD. Aquesta trobada va tenir diversos objectius després d'un any tan difícil: reunir de nou ONGD, entitats de medi ambient i administracions locals del territori; avaluar els projectes fets sota el paraigua de la Xarxa, amb especial èmfasi al *Manual d'anàlisi dels ODS i guia d'entitats*, i, sobretot, planejar conjuntament el futur de la Xarxa, tant en matèria de projectes com en la transformació en una entitat amb personalitat jurídica pròpia.

En aquest sentit, l'aprovació per unanimitat que la Xarxa esdevingui una entitat amb personalitat jurídica pròpia obre les portes a molts nous projectes i actors. S'espera que en els mesos vinents i en la mesura que sigui possible pel context, puguem ampliar-nos i convertir-nos en una entitat de referència al sud de Catalunya.

La presentació de les Jornades va comptar amb la intervenció de la rectora de la Universitat, la **Dra. María José Figueras**, que va voler aprofitar l'acte per destacar que la URV, amb l'aposta per la tercera missió i l'important paper en cooperació, ha de ser la institució lligam amb l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament. A més, va subratllar la voluntat que la Xarxa estigui a disposició de tota la societat i donant-hi un valor que vagi molt més enllà que un projecte individual. Una voluntat que també compartia la directora de l'ACCD, la **Sra. Carme Gual**, que en la intervenció va evidenciar que la Universitat és un agent clau per l'arrelament amb el territori i la capacitat de formar perfils de present i futur amb una visió transversal i transformadora.

Pel que fa als projectes elaborats per la Xarxa, la rectora va voler destacar que el Manual ha de ser una eina fonamental per a totes aquelles persones de la mateixa universitat, entitats del territori i tota aquella ciutadania que vulgui entendre i utilitzar els ODS. Un manual que, tal com va recordar, ja l'utilitza pel professorat dels departaments de Psicologia i Pedagogia, i institucions com la Diputació de Tarragona.

Per tancar la primera part de les Jornades, la directora de l'ACCD va assenyalar la importància d'eines com la Xarxa, que ajuden a revertir la incapacitat de treballar de prop amb entitats i administracions locals situades fora de l'àrea de Barcelona. Després, una vegada vistos els resultats del procés participatiu, va destacar que des del primer dia (referint-se a les I Jornades XCD) s'ha construït un projecte de manera molt orgànica, creant entre totes una eina que facilita el diàleg i el treball en comú. Va tancar la intervenció ressaltant la necessitat i la importància de la figura tècnica i neutral com és la Xarxa per establir una visió estratègica i aglutinadora de les necessitats de les entitats de tot el territori.

Les II Jornades van servir també per presentar el mapa interactiu de la Xarxa. L'objectiu d'aquest és poder localitzar i arribar a totes les entitats de cooperació i medi ambient del territori. Una tasca encara molt necessària, sobretot, en comarques d'interior.

Resultats del procés participatiu

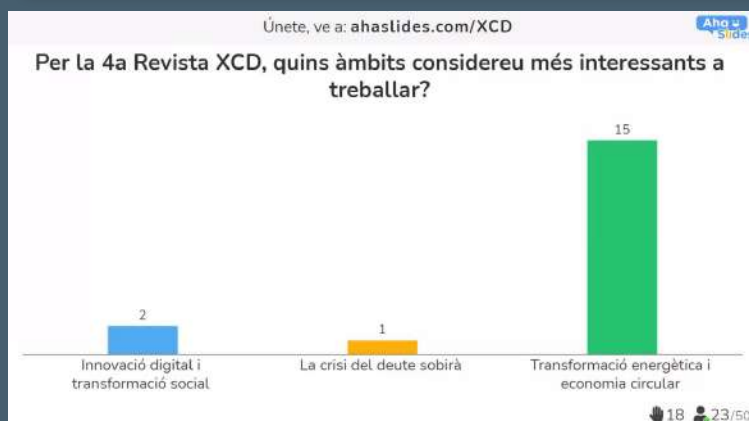
Una trentena d'entitats van participar en el procés; Tarragona era la ciutat més representada, seguida per Cambrils i Tortosa. L'objecte del procés participatiu, més enllà de preguntar a les entitats la seva voluntat de continuar o no amb la Xarxa que ja s'ha explicat anteriorment, era conèixer quins àmbits consideraven més importants les entitats i quin grau de satisfacció tenien per a cadascun.

A través dels projectes, la Xarxa treballa els cinc objectes i àmbits següents: el paper d'altaveu a través de les xarxes socials, principalment Instagram (@xcdcatsud) i Twitter (@XCatsud); la divulgació que s'aconsegueix amb la Revista i el Manual; la formació, que s'espera que prengui més importància aquest 2021; el voluntariat que, tot i tenir el projecte de l'app sobre la taula, s'ha vist aturada pel context actual, i el finançament, l'objectiu encara suspès entre les entitats.

De fet, és bastant significatiu que sigui l'àrea de finançament l'únic dels objectius que, malgrat que es considera molt important, la majoria d'entitats va reconèixer que la Xarxa no l'havia treballat prou. Aquest és un toc d'atenció tant per a la mateixa Xarxa com per a la Universitat i l'Agència sobre quins esforços s'haurien de fer aquest 2021. Ens ho marquem a l'agenda i esperem que quan fem balanç d'aquest 2021 puguem haver-ho aconseguit.

Pel que fa a possibles futures campanyes de sensibilització, els tres camps prioritaris per les entitats van ser: sensibilització en consum i producció responsable, igualtat de gènere i reducció de les desigualtats. A més, les persones participants van suggerir un bon ventall de temes per les pròximes edicions de la Revista XCD: transformació de les polítiques públiques en clau de desenvolupament sostenible, les conseqüències econòmiques del canvi climàtic, indústria i drets humans, l'impacte de la covid-19 en l'activitat de les ONG, economia feminista, lean i desing thinking per entitats, etc. En prenem nota!

El procés participatiu el va liderar la Sra. Cristina Rodríguez, de la cooperativa de comunicació El Far, i l'acte el va moderar la Sra. Inés Solé. ■

Algunes dades:

- **Participació:** Participen activament 45 ens: 30 ONGD, 5 entitats de medi ambient, 3 departaments de cooperació, 5 entitats de segon grau i 2 altres agents.
- **Projecte col·laboratiu:** Hi participen gairebé un centenar de persones entre entitats, una vintena d'autors i personal de dins i fora de la universitat
- **Representivitat:** Informació detallada de 73 entitats.
- **Base de dades:** S'utilitzen fins a 29 bases de dades diferents d'àmbit nacional i internacional
- **Representativitat:** Es dibuixen fins a 15 quadres estadístics resum i 96 gràfics/infografies.

1. Participació

62 %

DEL TOTAL D'ENTITATS LOCALITZADES HAN PARTICIPAT ACTIVAMENT EN EL PROJECTE

2. Resultats

Igualtat de Gènere

Gairebé el 70% de les entitats treballa en l'ODS 5

3. Formació

71%

El 71% de les entitats participants declaren no haver rebut mai formació específica sobre els ODS per part de cap Administració (Ajunt, Diputació o ACCD)

4. Credibilitat

Escepticisme

Es detecta un elevat grau d'esceptisme per part de les entitats vers els ODS, ja que aquests es perceben **llunyans, efimers i poc aplicables**

Xarxa de Cooperació al Desenvolupament
del Sud de Catalunya

Agència Catalana
de Cooperació
al Desenvolupament

Generalitat
de Catalunya

UNIVERSITAT
ROVIRA I VIRGILI
URV Solidària

OFICINA DE COMPROMÍS SOCIAL
Universitat Rovira i Virgili, Campus Catalunya
Avinguda Catalunya 35, 43002 Tarragona

Xarxa de Cooperació al Desenvolupament del Sud de Catalunya
977256586 - www.xcd.cat - info.xcd@urv.cat